

# Биринчи Май - Жаз башыны эм Урунуу байрамы!

Шабат кюн, 30 апрель, 2016 жыл

№№81-82 (20003)



## ЗАМАН



Газета издается на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ  
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА  
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы  
Юрий Коковну 1 Май байрам бла

### АЛГЫШЛАУУ

**Къабарты-Малкъарны хурметли жамауаты!**

Сизни Жаз башыны бла Урунуу келе турган байрамы бла жюрегимден кызыу алгышлайма. Ол бизни барыбызны да мамырлыкъга, ырахатлыкъга, насыпха итингенибизни, урунган адамга хурмет этгенибизни белгисиди, шендою дуняда бек керекли социальный жумушланы туура этеди. Бурун заманладан келген ахшы терелени сакълауу, сабийлерибизни ишчи адамга намыс-сый бериуу, боюнуна алган борчуна кертчиликни ниетлеринде ёсдюрууу, жууаплыкыны сезерча этиуу маънасы айтып-айтмазча уллуду.

Бююнлюкде республиканы власть органлары, профсоюзла, политика партиала, жамауат организацияла да битеу кючлерин халкыны кьолайлыкын ёсдюрууге бурадыла, Къабарты-Малкъарда жашау тынчылык, монглу болурча, сизни хар биригизни да иш кёллююго, хунерлиги суралырча, тийишлисича саугаланырча онгла кюрур ююн кюлдан келгени аямайдыла. Бирге кюч салып биз ол уллу муратлапга жетеригибизге бир ишеклигим жокъду.

Биринчи Майны байрамыны аллында сизге алгыш эте, кийик саурукъ, жаз башы жарыклыкъ, мамырлыкъ, насып, тынчылыкъ ырахатлыкъ да тежейме!

Къабарты-Малкъар Республиканы  
Башчысы Юрий Коковну Пасха байрам бла

### АЛГЫШЛАУУ

Къабарты-Малкъарны Парламентини бла Правительствосуну атларындан республиканы православный жамауатын келе турган жарык эмда кюуанчлы Пасха байрам бла жюрегимден кызыу алгышлайма. Ол бизни акылыбызга жууукъ-ахлугъа суймеклик, башхага жан аурутуу, халаллыкъ этиу дегенча багъалы ышанланы салады. Аласыз адам улу ниет жаны бла бек жарлы болур эди.

Къабарты-Малкъарны кёп миллетли халкын да адеп-кылыкъ, жандауурлукъ ниетле ёмурледен бери да бирикдирип келедиле. Биз православный

килисала бир бирни ангылауу, келишиулюкню сакълауу, ол ахшы терелени байыкъландырууга салган кыйынын бек багъалайыз. Власть органла бла дин биригиуле бирге болуп, мындан ары да жамауат ырахатлыкъ, мамырлыкъ сакъланырларына, миллетлени, динлени да айырмай, адамланы араларында жарашуулыкуну кючлендириуге себеплик этериклерине ийнама.

Православный христианланы, Къабарты-Малкъарны битеу халкын жарык байрам бла алгышлай, кийик саурукъ, насып, ырахатлыкъ тежейме. Ахшы муратларыгыз толсунла!

### Кенгеш

## Урушну ветеранларына, тылда кыйналгъанлагъа энчи эс бёлюу

КъМР-ни Башчысы Юрий Коков Правительствону юйюнде бардырган ишчи кенгешде Жаз башыны бла Урунуу кюнине, Уллу Хорламны 71-жыллыкыны байрамына хазырланыу кылай барганына кыаралгъанды.

Законлукуну бла право низамны жалчытыу жаны бла алгъаракълада салынган борчлагъа кёре бек алгъа адамла кёп жыйылган жерледе: парклада, терек бахчалада, концерт эмда спорт майданлада кюркюуусулукуну кючлендирирге буруулгъанды.

«Ёлюмсюз полк» битеуроссей акцияга, толу болмаган тергеулеге кёре, Къабар-

ты-Малкъардан 10 мингден аслам адам къатышырга суйгенини юсюнден айта, Юрий Коков бу иште «бир тюрюк кысыулык» болмазга кереклисин чертгенди.

«Ол хар адамны энчи ишиди, анга ким да кеси ыразылыкы бла чыгъаргъа тийишлиди,-дегенди республиканы Башчысы.

Урушну ветеранларына, тылда урунганлагъа хар жаны бла да тутхучлукъ этиуге, социальный болушлукуну битеу тюрюкери бла жалчытыуга энчи эс буруулгъанды.

Кенгешге КъМР-ни премьер-министри Мусукланы Алий, КъМР-ни Башчысыны



Администрациясыны таматасы Мухамед Кодзоков, КъМР-ни Экономика эмда жамауат кюркюуусулукъ жаны бла советини секретары Алик Емкужев, министерстволаны бла ведомстволаны

бир къауумуну, Нальчик шахар округну администрациясыны оноучулары къатышхандыла.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

### ПАРЛАМЕНТ

## Эм кереклиси - болдуртхан кёрюмдюлерибиз бла чекленмей, республиканы битеу бёлюмлерини ышангылы ёсююн жалчытыуу

КъМР-ни Парламентини кезиулю жыйылыуунда депутатла Къабарты-Малкъарны Правительствосуну 2015 жылда ишини эсеплерин чыгъаргандыла. Докладны премьер-министр Мусукланы Алий этгенди.

### Эсепле

Ол республиканы власть органларыны иши КъМР-ни Башчысыны Посланиясында белленген жумушланы толтурууга, социальный сфераны айнытыуга,



экономиканы ышангылылыкын жалчытыуга, РФ-ни Президентини май указларын жашауда бардырыуга бурулгъанын чертгенди.

Салынган борчла толтурулганларына ма-

кроэкономика ёсгени, социальный тынчылык сакъланганы, инвестиция климат игиленгени

да шагъатлыкъ этедиле. «Правительство бла Парламент биригип ишлегенлерини хайырын-

дан быллай жетишимле болдурганбыз: регион продуктну (ВРП) ёлчери 132 миллиард сомга жетгенди, ол аны алында жылны 103,3 проценти тенгли бирди. Промышленностьну индекси 105 процент болганды, эл мюлк бла кюрешген битеу предприятяла да 38,7 миллиард сом багъасы продукция чыгъаргандыла», - дегенди эмда былтыр республикада айлыкны орталык ёлчери 20562 сом болганын билдиргенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

# Эм кереклиси - болдуртхан кёрюмдюлерибиз бла чекленмей, республиканы битеу бёлюмлерини ышангылы ёсююн жалчытыуу

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

## Битеу кючню - социальный борчланы тындырууга

Экономика кытлыккыны кезиуонде битеу кючню социальный борчланы тамамлауга салыргга тышгенди. Былтыр республиканы битеулю бюджетлерине 15,4 миллиард сом налог жыйылганды. Ол а аны аллында жыл бла тенгешдиргенде, 23 процентге асламды. Аны 41 проценти акциз тёлеуедиле, бу сфераны предпритиялары бюджетте 6,3 миллиард сом кыошхандыла, адамланы хакъларындан 4,7 миллиард сом тышгенди.

Былтыр бюджетни файдалары 25,7 миллиард сом болганды, ол санда республиканы налог тёлеучюлери 11 миллиард сом жыйгандыла, ол а аны аллында кезиуден 19,1 процентге кёпдү. «2015 жылда налогланы ёлчемине кёре Къабарты-Малкъар Россейде 8-чи жерге, СКФО-да уа биринчи жерге чыкыганды», -дегенди докладчы.

КъМР-ни дотациялыгыны кысхартыргга кыолдан келгенди. Мусук улу айтханыча, арт жылланы ичинде биринчи кере болуп, ол 50 процентден аз болганды. Алай быйлыны бюджетни кыыйын экономика болумда кыуралганды. Бу жаны бла политиканы баш борчу республикалы бюджетни кыоранчларын бла файдаларын бирге келишдирге, аны ышангылыгыны жалчытыргга, кыырал власть органла кеслерине алган битеу борчланы толтурурггады. Аны файдала бёлюмю 24,1 миллиард сомдан асламды.

## Импортну орунуна кеси товарларыбыз

Алий Тахирович республиканы экономикасы кёп отрасльладан кыуралганын, анга аш-азык жарашдыруучу, машинала ишлетиучю, тюрсюню темирлени жарашдыруучу, женгил промышленность эм башха производстволар киргенлерин чертгенди.

Арт жыллада уа Къабарты-Малкъарда бир ненча уллу инвестиция проект толтурулады. Сёз ючюн, «КабБалкнефтегаз» ООО машиналагга газ оборудование чыгарып башлаганды. Быллай продукцияга уа сурам ёсгенлей барады. «Газпром» корпорация, аны эсге алып, бизни предприятие бла келишим этгенди. Дагыда кыумач сокыган фабриканы межамы битдириле турады. «Ол ишлеп башласа уа, Россейде андан уллу предприятие боллук туююлду. Быр жылга анда миллиард сом багъасы продукция чыгарыргга белгиленеди», -дегенди эмда аны тийресинде бир ненча тигиучю цех кыураллыгыны да айтханды.

КъМР-ни предпритиялары импорт товарланы кесибизни продукциябыз бла алышындыруу программага да киргенди. Ол санда рентген аппаратла, кабель ысла, алмаз инструментле, глушительле эм башха продукция чыгарган заводла. «Былтыр Тырнауузну тау-байыкъландыруучу комбинатыны ишин жангыртуу жаны бла шарт мадарла толтурулгандыла. «Роснедра» бла келишим этилип, жер туюбюнде байлыккыны тергеу жаны бла бир-бир полномочияла республикага берилгенди. Ол а вольфрамны бла молибденни кыаллай бир кыалганын тинтирге эркилик береди. Бу ишлени быйлыны экинчи жарымында бардырыргга белгиленеди», -дегенди докладчы

## Аш-азык кыоркыуусулуккыну тамам этиу

Болсада республиканы экономикасында эл мюлкню айнытыу энчи жерни алады. «АПК-ны болуму аш-азык кыоркыуусулуккыну жалчытыууга, республиканы экономикасын, социальный сфераны саулайда айнытыууга себеплик

этеди», -дегенди премьер-министр. Бу сферада алгга атламла бардыла. Сёз ючюн, жерчиликке кёрюмдюле, 2014 жыл бла тенгешдиргенде, 5,3 процентге, малчылыккада 3,4 процентге аслам болгандыла. 957 минг тонна будай, 234 минг тонна картоф, 407 минг тонна тахта кёгетле, 125 минг тонна нанык жыйылганды.

Мусук улу жарашдыруучу промышленностьда болган жетишимлени да билдиргенди. «АПК-да да инвестиция проектле толтуруладыла, ол санда жангылары да. Былтыр «Прохладный» ООО ишлеп башлаганды, анда эл мюлк продукцияны ёсдюрюу, аны жарашдыруу, асырау эм халкыга жетдириуге дери толу цикл толтурулады», -дегенди.

Жангы проектлени арасында уа «Велес-Агро» обществону белгилерге боллуккыду. Анда юй кыанаттыланы этин жарашдыруу жаны бла производство ачылганды, аны комбикорм этерге онглары да бардыла. «Зеленая компания» да производствосун кенгертеди - анда жашил кыудоруну жангы тюрлюсюн чыгарыргга мурат барды. «Кысхасы, республиканы аш-азык кыоркыуусулуккыну толтурургга, кесибизни эл мюлк продукция бла толусунлай жалчытыргга онгларыбыз уллудула», -дегенди.

Былтыр осал, оюла турган 296 юйден 587 адамны жангы межамлагга кёчюрюге онг болганды. Социальный магъаналы 35 объектни кыурулушу битдирилип, хайырланыргга берилгенди, ол санда школла, фельдшер-акушер пунктла, сабий садла эм башхала. Бююнлюкде бек уллу проектле «Восточный» эм «Южный» вокзалланы кыурулушларыдыла. Андан сора да, «Нальчик» аэропортта тапландыруу жумушла бардырыладыла.

## Миллетни саулугу

Сёз халккыны иш бла жалчытыуу, кыолайсыз, кыыйын жашау болумгга тыошгенде кыырал болушлуккыну юслеринден да барганды. Алий Тахирович билдиргенича, халккыны иш бла жалчытыуу службала 8,4 минг адамгга болушхандыла. Ол санда саулуклары осал 82 адамгга энчи ишчи жерле кыуралгандыла. Жай каникулланы кезиуонде тамата классланы окуучуларыны сезон ишлеге тохташыргга онглары болганды. Кёп сабийли юйюрлени жашау болумларын игилендириу жаны бла жумушла да тамамлангандыла, ол санда 75 кёп сабийли юйюрге сертификатла берилгенди.

Саулук сакълау сферада профилактикага энчи магъана берилгенди. Республиканы власть органлары элде медицинаны айнытыуга, аны качество сун игилендириуге, саулук сакълау учрежденияланы ырысхы базаларын кючлеуге энчи магъана бергенди. Битеу тамамланган жумушланы хайырындан республикада адамны жашау ёмюрюню орталык ёлчемин 74,2 жылгга жетдирге кыолдан келгенди. Андан сора да, Къабарты-Малкъарда тууган заманда ёлген сабийчиклени саны битеу кыыралда болган шартладан бек азды.

Билим бериуно айнытыуу, сабий садланы ишлетиуно, кыошакъ билим бериу системаны игилендириуно юслеринден шартла да белгили этилгенди. Алий Тахирович республикада миллетле аралы келишюлюкно сакълауно, экстремизмни ниетлерин жайылыуга кыажу мадарланы юслеринден да айтханды.

Докладны ахырында ол бюджет ахчаны аяр мурат бла кыырал власть органланы кыоранчлары азайтылганын чертгенди, ол санда чиновниклени саны 14 процентге кысхартылганды. «Экономика болум артык доюн болмаганын ангылайбыз. Аны ючюн а мындан ары да битеу сфералада айны-

уу жалчытыуу, жетишимлени сакълап, андан ары кёбейтиуу жаны бла мадарла толтурулуккыдула», -дегенди ол ахырында.

## Соруула кёп эдиле

Премьер-министрге соруула кёп болгандыла. Бюджет, налогла эм финансла жаны бла комитетни башчысы **Михаил Афашагов** жалган ичги затланы чыгарганла бюджетте салган заранны юсюнден сорганды. Депутат **Владимир Кебеков** а келир жылдан республикада юйле, фатарла ючюн налог жыйылып башланырггыны эсгертип, кадастр багъаланы тохташдыруу программа кемчиликке бла бардырылганын белгилегенди. Мусукланы Алий айтханыча, «Росреестрде» даулашланы сюзген энчи комиссия барды. «Кадастр багъаланы жалынчакъсыз компания тохташдырганды. Кемчиликке да аны бла байламдыдыла. Болсада жууукъ заманда федерал закон чыгарылыгыды, анга кёре уа быллай жумушланы жаланда кыырал компаниялагга тамамларгга эркин этилликдиле», -дегенди ол.

Культура, граждан обществону институтларын айнытыуу эмда асламлы информация органла жаны бла комитетни башчысы **Борис Паштов** а республикалы телевиденияны цифровой мадаргга кёчюрююно юсюнден сорганды. Алий Тахирович айтханыча, битеу кыыралда да 2018 жылда 1 июльдан башлап аналог телевиденияны иши тохтатыллыккыды. Республиканы телевиденияны сакълар ючюн а цифровой мадаргга кёчере керекди. «Бу жумушла 2017 жылда башланырыккыдыла, битеу да бирге алагга орта эсеп бла 200 миллион сом керекди. Биз кеч кыалмазлыгыбызгга сёз береме», -деп кыошханды.

Билим бериу, илму эм жаш тёлю политика жаны бла комитетни башчысы **Светлана Азикова** школлада модернизация жаны бла федерал программа кыалай толтурулганын билдирге суйгенди. Мусук улу айтханыча, кыыралда 2025 жылгга дери битеу школла да бир сменнге ишлерча этилирге керекди. Андан сора да, шёндюгю излемлеге келишмеген межамланы да жангытыргга борч салынганды. Битеу бу излемле эсге алынып, республикалы программа жарашдырылганды. 2025 жылгга дери уа школчуланы саны 20 процентге кёбейиркиди, алай бла 15 жангы школ ишлетирге, 47-синде уа жангы корпусла кыошаргга тыошерикиди.

Парламентни Председатели **Татьяна Егорова** уа устазланы хакълары жылны аллында заманында нек тёленмегинин сорганды. Мусукланы Алий айлыккыны азайтмай, заманында тёлеу Правительствону баш борчу болганын, жылны аллында ол бир кесек кечирек берилген эсе да, бююнлюкде бир тюрлю чырмаула, кемчиликке болмаганын чертгенди. «Энди республикада хакъ хар айны ахырында тёленирча этгенбиз», -дегенди ол.

Депутатла дагыда кыыйын жашау болумгга тыошгендеге кыырал болушлуккыны этиуно, муниципалитетлени кереклерине ахчаны бёлююно, эллини суу бла жалчытыууно юслеринден да соруула бергенди. Ахырында Татьяна Егорова Мусукланы Алийге Правительствону ишин юсюнден быллай толу доклад этгени, битеу соруулагга тынгылы жууапла бергени ючюн ыразылыгыны айтханды. Ол толтуруучу эм законла чыгарыучу власть органланы араларында хайырлы байламлыккыла кыуралганларын белгиле, аланы андан ары айнытыргга кереклисин айтханды. «Правительство кесини законла чыгарыуу жаны бла полномочияларын тири хайырланса иги боллуккы эди», -деп кыошханды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

## Таза жюрекден

Биз урунургга суйгенле эмда ишлей билгенле бла биргебиз

**Къабарты-Малкъарны хурметли жамауаты!**

КПРФ-ни республикалы бёлюмю сизни Урунганланы халккыла аралы бир ниетлиликлерини кюню бла алгышлайды.

Биринчи Май - халк суйген байрамды. Урунганланы кеслерини эркинликлери ючюн кюрешни белгисиди. Ол кюн тюрлю-тюрлю кыраллада халк асламла ишчи адамгга хурмет этгенлерин, тенглик, тыошук да болургга кереклисин ким да эшитирча айтыр ючюн орамлагга чыгадыла, демонстрацияла бардырадыла. Биринчи Май кыозггаган жюрек кёчюрюлюк миллетлери, жыл санлары, ишлери да башха-башха болган инсанланы, битеу адам улугга ырахатлык келтирген жумушла бла кюрешгенлени, урунургга, анга кёре хакъ алыргга, ишчи болумланы игилендириге итингенлени бирикдиреди.

Биз, коммунистле, урунургга суйгенле эмда ишлей билгенле бла биргебиз. Сизге кесигизни эркинликлеригизни бла сейирлеригизни кыоруулауда чыныгыулук, таукеллик да тежейбиз. Хар башлаган ишигизден кыуаныгызы! Саулуккы болугуз, жашауугуз мамырлы, ырахатлы да болсун!

**Борис ПАШТОВ,**

КПРФ-ни Къабарты-Малкъар республикалы бёлюмю биринчи секретары .

## Экономика

**Бюджет онглуракъ болганды**

Быйыл ал юч айны ичинде Къабарты-Малкъарны бюджетине налогла эмда башха тёлеуле бла 4912,0 миллион сом жыйылганды. Озган жылны бу кезиуу бла тенгешдиргенде, ол 1,8 кереге кёбейгенди, деп билдиредиле республиканы Экономиканы айнытыуу министрствосуну пресслужбасындан.

Бу ахчадан 1960,6 миллион сому кыыралны бюджетине жиберилгенди. Ол а сагынылган кезиуден 4,9 кереге кёп болады. Жыйылган ахчаны кыалган кесеге уа республиканы бюджетинде кыалганды. Алай бла ары биринчи кварталга былтырны бу кезиуонден эсе 27,3 процентге аслам ахча тыошгенди.

**Бизни корр.**



ПРАВИТЕЛЬСТВО

# Къолайсызлагъа болушлукъну, пособияла тѐлеуню жорукъларыны бир-бирлерине тюрлениуле кийирилгендиле

Биринчиден, жылны аллындан бери озгъан юч айда республикалы бюджет къалай толтурулгъанына къаралгъанды. Финансла министр **Заур Лихов** келтирген шартлагъа кѐре, бюджетни файдалары 5,7 миллиард сом болгъандыла. Налог эм налогодан тышында фондладан жыйылгъан ахчаны ѓлчеми 637,7 миллион сомгъа кѐбейгенди эмда 2,8 миллиард сомгъа жетгенди.

Къоранчла 6,4 миллиард сом болгъандыла, жылны план кѐрѐмдѐлер 23 процентге толтурулгъандыла. Ол санда хакъны тѐлеуге 1,2 миллиард, социальный пособиялагъа 872 миллион сом берилгенди. Бюджет ахчаны асламы (77,7 проценти) социальный магъаналы жумушлагъа къоратылгъанды: билим бериуге - 2,2 миллиард, саулукъ сакълаугъа - 1,6 миллиард, социальный политикагъа уа - 1,2 миллиард сом. Министр айтханыча, хар сфера да былтырны бу кезиуде кѐрѐмдѐлери артыгъы бла толтурулгъандыла. «Республикалы бюджет 692 миллион сом дефицит бла къуралгъанды», - дегенди Лихов.

КъМР-ни залог фондуну объектлерини тизмеси жангыртылгъанды. Жер эм ырысхы халла жаны бла министрни къуллугъун толтургъан **Ляна Эрнстова** билдиргенди, тизме приватизация программа бла келишдирилгенди.

Оюлургъа жетген осал ѳйледен адамланы кѐчѳрѳюу жаны бла программаны жашауда бардырыргъа 427 миллион сом къоратыллыкъды. Къурулуш эм жашау журт-коммунальный мюлк министр **Анзор Тутуков** билдиргенди, бу жумушлагъа республика кесини ѳюлѳшюню къошханды - 193 миллион сом. Быйылдан башлап ѳксюз сабийлеге жашау журтла бериу жаны бла къырал борчла Урунуу, иш бла жалчытыу эм социальный къоруула министрствону жууаплылыгъына ѳтѳрѳюлгенди, аны бла байламлы программагъа тюрлениуле кийирилгендиле.

КъМР-ни бир-бир законларына тюзетиуле къабыл кѐрѳюлгендиле. Ала социальный жумушла бла байламлыдыла. Урунуу,

**КъМР-ни Правительствосуну кезиулю жыйылыуунда министрле быйылны биринчи кварталында республикалы бюджет къалай толтурулгъанын сюзгендиле, эл мюлк товарла чыгаргъанлагъа къоранчларын къайтарыуу жорукъларын тюрлендиргендиле эмда Къабарты-Малкъарны экономикасын айнытыуда, инновация ишни тирилтуде, халкъны къоркъуусузлугъун жалчытыуда космос тинтиуени хайырлануу юсюнден информациягъа тынгылагъандыла. Жыйылыуу премьер-министр Мусукланы Алий бардыргъанды.**



иш бла жалчытыу эм социальный къоруула министр **Тюбейланы Альберт** билдиргенди, «Урунуу ветераны» деген сыйлы ат бериуно жорукълары алышынадыла. Энди аны алыр ючюн ведомстволу саугъала бла бирге бир отрасльда неда предприятияда бек аздан 15 жыл ишлерге керекди.

Сабийлерин школгъа дери билим берген учрежденилагъа жюрютген ата-аналагъа этген къоранчларыны бир кесегин къайтарыуу низамы да тюрленеди. Альберт Исхакович айтханыча, энди бу тѐлеуле социальный къоруула органланы юсю бла этиликдиле. «Компенсация къолайлыкълары республикада жашау этерге жетерик ахчаны бек аз ѳлчемине жетмеген ѳйѳрлеге берилликди», - деп къошханды ол.

«Гражданланы бир-бир къауумларына къырал социальный болушлукъну юсюнден» законнга да кийирилгендиле тюзетиуле. Тюбейланы Альберт айтханыча, элдеде устазлагъа коммунальный жумушла ючюн льготала энди федерал закондача берилликдиле. Алгъын аны ѳлчеми устазны ѳйѳню кенглигине кѐре саналгъанды,

энди уа элде ишлеген битеу устазлагъа бир кибик тѐленликди-1200 сом.

Бююнлюкде бу льгота 7144 адамгъа бериледи. «Биз бардыргъан тинтиуеден ачыкъланганыча, бир-бир устазланы ѳйлер асыры уллудан, жашау-коммунальный мюлк ючюн 11 минг сомдан да кѐп тѐлерге тюзгенди. Алай асламы уа 1200 сомдан аз аладыла. Бу жорукъну кийирип, биз социальный тенгликни тохташдырабыз», - дегенди ол.

Кѐп къатлы ѳйледе жашагъанла бирге хайырланган мюлк ючюн тѐлеулеге льгота тохташдырылады. РФ-ни Жашау журт кодексине кийирилген тюзетиулеге кѐре, 70-80 жыллары толгъан кеслери жашагъан, бир жерде да ишлемеген пенсиячыла аны ѳлчемине жартысын берликдиле, 80 жылдан атлагъанла уа бу тѐлеуледен эркин этиледиле.

Мусукланы Алий, сѳзге къошула, бююнлюкде республикада тюрлю-тюрлю пособияланы бла компенсацияланы саны 49-гъа жетгенлерин чертгенди. Бу жумушлагъа уа республикалы бюджетден 3,5 миллиард сом къоратылады.

«2013-2020 жыллада КъМР-

де социальный болушлукъну юсюнден» къырал программагъа да тюзетиуле кийирилгендиле. Тюбейланы Альберт билдиргенди, аны жашауда бардырыргъа 31,5 миллиард сом бѐлюнеди. Программаны къоранчлары федерал излемле бла келишдирилгендиле, бир-бир жумушла уа, сѳз ючюн, ишчи жерлени къоркъуусузлукъларын жалчытыу, программадан кетерилип, башха документлеге къошулгъандыла.

2020 жылгъа дери Къабарты-Малкъарда социальный объектлени 68 проценти сакъатла, ол санда арбачыкълада жюрюгенле да, чырмаусуз хайырланырча этилирге керекдиле. Быйыл а «Доступная среда» программада белгиленген жумушланы толтурургъа 24,5 миллион сом бѐлюнѳрѳюкѳю. РФ-ни Урунуу эм социальный къоруула министрствосуну бла Къабарты-Малкъарны Правительствосуну араларында субсидия бѐлюнѳню юсюнден келишим этилгенди. Ахча сокъурлагъа энчи кинотеатр къураргъа, пандусла, сакъатлагъа лифтле салдырыргъа эм башха ишлеге къоратыллыкъды.

Малланы жайлыкъланда къо-

тоу ишле къуралыуу бардырылырча мадарла да этилгендиле. Премьер-министрни биринчи орунбасары-эл мюлк министр **Сергей Говоров** айтханыча, жайлыкъланда 25 минг тууар малны, 64 минг къѳйну, 3,6 минг атны кютерге белгиленеди. Бу ишлеге 800 аслам адам къатышырыкъды.

Сютню жарашдырыуу бла кюрешген фермерлеге къоранчлары ючюн къайтарылгъан ахчаны ѳлчеми кѐбейтилгенди. Алгъын хар литри ючюн 1,1 сом берилген эсе, энди ол 2 сом болгъанды. Алай, Сергей Говоров айтханыча, бу субсидияны алыргъа сѳйгенле, къырал бѐлген ахчаны ала къалай къоратханларын тинтирге эркинлик берген келишимге къол салыргъа керекдиле. Бу жумушлагъа федерал бюджетден 78 миллион сом бѐлюнеди, республика да анга 4 миллион къошады. Быллай компенсация жон чыгаргъан, эчкилени тутхан фермерлеге, агропромышленный объектлени жангыртхан предприятиялагъа да бериледи.

Быйыл февральда Къабарты-Малкъарны «Россейни ракета-космос приборланы ишлетуу эм информация системала жаны бла корпорациясы» акционер общество бла бирге ишлеуноню юсюнден келишимге къол салынган эди. Аны чеклеринде жыйылыууга предприятияны келечилери **Михаил Кириченко** бла **Михаил Копыльцов** къатышхандыла. Ала космос бла байламлы тинтиулени Къабарты-Малкъарны экономикасын, инновация ишни, жамауатны къоркъуусузлугъун жалчытыуда, агъачланы сакълауда эм башха магъаналы ишледе къалай хайырланырчла боллугъуну юсюнден билдириу этгендиле.

Жыйылыуда «Вахта памяти-2016» битеуроссей акциягъа хазырланыуу комитет къуралгъанды, Граждан обществовну институтлары бла байламлыкълала жюрютѳюу эм миллетлени ишлери жаны бла Управленианы ишини болумуна тюрлениуле этилгендиле, башха бегимлени проектлери сюзѳлюп, къабыл кѐрѳюлгендиле.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Акция

## Хорламны сатырларында къалырча

Быйыл **9-чу Майда** Нальчикде «ѳлюмсюз полкга» деген битеухалкъ акция ючюнчю кере бардырыллыкъды. Аны баш магъанасы буду: «Ала не заманда да хорламлы тизгинледе болургъа керекдиле». Акцияны мураты урушда жоюлгъан, энди Хорламны кюнѳнде парадха къатышалмазлыкъ жууукъларыбызны бла ахлуларыбызны эсгериудѳю, алагъа баш урууду.

«ѳлюмсюз полкга» ким да къошулургъа боллукъду. Аны ючюн бир тюрлю регистрация этерге керек тѳйѳлѳю. Жаланда **9-чу**

**Майда** уруш жыллада аскерде бла флотда къуллукъ этген, тылда урунган, партизанланы санында болгъан, фашист лагерледе азап чекген, блокадада ачылыкъ сынагъан, сопротивлениагъа къошулгъан жууукъ адамыгъызыны сураты бла келип, полкнуну тизгинлерине къошулугъуз.

Суратны кеси аллыгъызыгъа неда бу фирмалада ишлетирге боллукъсуз: «**Legko**» (Пушкин атлы ор., 85, 103-чю офис, тел. 76-00-39); «**Рекламист**» (Киров атлы ор., 306а, тел. 77-40-14); «**Свой стиль**» (Ленин

атлы пр., 30, тел. 77-40-88); «**Юг Медиа**» (Къули улу атлы пр., 10, тел. 40-35-25).

Къырал эмда муниципал жумушланы толтуруу жаны бла кѐп функциялы ара суратланы хакъсыз жарашдырып берликди. Аны адреси: **Хуранов атлы ор., 9, тел. 42-10-21 / 8-800-100-32-82.** «**Ракурсада**» уа (Киров атлы ор., 2в, тел. 40-09-09) суратны багъасыны 50 проценти тошѳрѳю хазырларгъа онг барды.

«ѳлюмсюз полк» **9-чу Майда** Нальчикде Россейге къошулууно 400-жыллыгыны майданында **10**

**сагъат 15 минутда** жыйылады эмда жолгъа **11:00 сагъатда** атланады. Мария майдандан башлап Ленин проспект бла Малкъар орамгъа дери барады.

Сорлукълары болгъанла бу телефон номерлеге сѳлешсинле: **+79286919946 (Марина Битокова), +79034266101 (Анна Романовская), +79289141784 (Артѳм Челикин), +79280819914 (Тамара Битокова).**

**Акцияны официальный сайты: [https:// polkf.ru](https://polkf.ru)** Социальный сетьледе офи-



циальный къауумла: [https://vk.com/region07\\_polkrf2016](https://vk.com/region07_polkrf2016); <https://www.facebook.com/region07.polkrf>



## ПАРТКОНФЕРЕНЦИЯ

**Коммунистле кеслерини тизгинлерин бирикдиредиле**

Бу кюнледе КПРФ-ни Къабарты-Малкъарда регион бёлюмюню кезиулю XVII отчет конференциясы болганды. Республиканы коммунистлери тизгинлерине жангы адамлары алгандыла, партияны кезиуден алгъа бардырыллык XVI битеурсей съездине делегатланы сайлагандыла эмда озган эки жылда тамамланган жумушланы сюзгендиле. Жыйылыуну бёлюмюню секретары - КъМР-ни Парламентини депутаты Борис Паштов бардырганды.

Алай докладха тынгылардан алгъа уа къууанчлы ишле болгандыла. Коммунистлени жыйылыуларын жаш тёлю - пионерле - ачханлары совет замандан квалган ариу төредиле. Ма бу жол да тамата коллегаларын алгъышлап, Нальчикни 11-чи школуну пионер отряды алагъа назмула айтханды.

Конференция саугъасыз да болмаганды. КъМР-ни Парламентини депутаты - регион комитетини секретары **Заурбек Кумалов** «Партияны аллында кыйыны ючюн» деген орденге тийишли кёрюлгенди. Жержерли комитетлени башчыларына уа КПРФ-ни Ара комитетини Уллу Хорламны 70-жыллыгына аталган эсде кваллык майдаллары берилгендиле. Бу саугъага тийишли болганды арасында Элбрус районну комитетини башчысы **Хаситланы Лиза** да бар эди.

Ызы бла партияны эмда комсомол организацияны жангы келечилерине билетле берилгендиле. Быйыл коммунистлени тизгинлерине беш адам кшошулганды.

Партияны регион бёлюмюню ахыр эки жылда ишини эсеплерин чыгъара, Борис Паштов коммунистлени башчы органлары иги да жангыртылгандыларын, аланы тизгинлерине жаш адамла кшошулгандыларын чертгенди. «Структурабызны кенгертирге кшолубуздан келгенди. Бахсан шахарда жангы бёлюм кшуралганды эмда биринчи организацияларыбызны санына энтта онусу кшошулганды», - деп ол жыйылганды бу жетишимле бла алгъышлаганды.

Борис Султанович дуняда бола турган ишлени, тюрлениулене юслеринден да айтханды. Ала уа КПРФ-ге кыатылмай кшоймагандыла. «Шендю уллу жангычылыкъланы заманыды, дуня башында битеу адамланы да жашау болумларын игилендирирге онгла уллудула. Алай аны бла бирге уа социальный тенгизлик асыры бек жайылганды, ол бююнлюкде баш магъаналы проблемады», - деп ол эмда коммунистле бу кшоркшуулу болумлагъа кшажау тургандыларын ал тизгинлерин-



де болгандыларын, битеудуния политикада ала жангы кшоч жыйышдыра баргандыларын, социализмни, коммунизмни нителери жанлыланы тизгинлери кбейгенлерин чертгенди.

Докладчы партияны Къабарты-Малкъарда бёлюмюню келечилерине алларында борчларыны юслеринден да айтханды. Ол арт жыллада коммунистлени сыйлары ёсгенин ёхтемленип билдиргенди. «Анга уа КъМР-ни Парламентине айыруланы кёрюмдюлериде да шагъатлыкъ этедиле. Биз фракцияны кшауумун кбейтип, 8 депутатха жетдиргенбиз», - дегенди. Партияны келечилери жууаплы кшулукълада ишлегенлерин, кшырал власть эм муниципал

**Хаситланы Лиза** бла **Казбек Тайсаев**.

органлагъа сайлангандыларын да чертгенди.

Сёз пропаганданы игилендириуню, партияны газетини эм Интернет-сайтыны, коммунистлени тизгинлерин кенгертиуню, жандауурлукъну юслеринден да барганды. Кшырал Думагъа депутатланы айыругъа иги хазырланыргъа, кшол кётюрюуню кезиунюнде бузукълукълагъа жол бермезге кереклисине уа энчи эс бурулганды.

Ызы бла контроль-ревизия комиссияны ишини эсеплери чыгъарылгандыла. Конференцияда КПРФ-ни жержерли комитетлерини келечилери республиканы коммунистлерини

алларында салынган борчларыны, жетишимлени бла кемчиликлени юслеринден докладла этгендиле. Ол санда Элбрус райкомну биринчи секретары **Хаситланы Лиза** да. Битеу билдириулеге тынгылагъандан сора конференцияны эсгертиулериде кшобыл кёрюлгендиле. Анда уа партияны бёлюмюню озган кезиуде тамамлагъан ишине иги багъа берилгенди.

Быйыл июнь айда Москвада КПРФ-ни XVI съезди кезиуден алгъа боллукъду. Анда уа Россейни Кшырал Думасына айырулагъа хазырланыуну впрослары сюзюллюкдюле эмда депутатлагъа кандидатланы тизмелери кшобыл кёрюллюкдюле. КъМР-де регион бёлюм а анга юч делегатны сайларгъа эркинди. Алай бла, жашырын кшол кётюрюу бардырылып, Москвагъа **Борис Паштовну**, Парламентни депутаты **Шуаланы Илиясны** эмда **Игорь Макаровну** ашырыргъа оноулашхандыла.

Конференциягъа КПРФ-ни Ара комитетини секретары - РФ-ни Кшырал Думасыны депутаты **Казбек Тайсаев**, КПРФ-ни Ара комитетини «Юг» бёлюмюню таматасы **Анатолий Девислов**, КПРФ-ни Дагъыстан Республикада бёлюмюню экинчи секретары **Мурзабин Аvezов** эм башхала кшатышхандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

## ТЮБЕШИУ

**КВН кшымылдауну тирилтиуню амалларын излей**

Озган геюрге кюн КъМР-ни Правительствосуну Председателени орунбасары - билим бериу, илму эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министр **Нина Емузова** КВН-ни Къабарты-Малкъарда жыйымдык командасыны кшаууму бла жолукъганды.

Былтыр жашла, республиканы Башчысы **Юрий Коков** бла тубешиулеринден сора, кеп тюрлю конкурслагъа кшатышхандыла, анда болдургъан жетишимлени юсюнден министрге уллу ёхтемлик бла хапар айтхандыла. «Биз КВН командадан коммерциялы болмагъан театр маталлы «Болт» деген жамауат организация кшуралганды. Ол бююнлюкде тири ишлейди эмда кшоч ала барады», - дегенди **Ахмед Езаов**.

Ол ала кшуралган театр сахнада усталыкъларын кёрюлтюрге суйгенлеге майдан болгъанын, анда кшоншу регионладан командалагъа да чам этерге, оюн-кшолкшолерине да онг берилгенин чертгенди. Анга шагъатха алгъаракълада **Пятигорскдан** эмда **Владикавказдан** жашла келип, программаларын кёрюлтюрлерин билдиргенди. «Биз, аны бла да чекленип кшалмай, республиканы районларында КВН кшымылдауну кенг жайыуну кшайгысын да этебиз. Прохладна райондан жашланы юлгюге келтирирге боллукъбуз», - дегенди команданы келечиси.

Жашла Правительствону Председателени орунбасарына



республикада школчула КВН-нге уллу эс бурганларын, алагъа деп Билим бериу, илму эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствону Кеп функциялы жаш тёлю арасы республикалы «Юниор-Лига» кшуралганын да ёхтемлик бла айтхандыла. Ушакъны кезиунюнде **Нина Гузеровна** республикада КВН-нге киргенлени жыл санлары орта эсеп бла кшалай бир болгандыларын да сорганды. «Школланы асламысында кеслерини командалары бардыла, алагъа окшучула суйюп кшатышадыла. Абадан кшауумлагъа уа энчи эмда бийик окшучу юйлени студентлери киредиле», - деп белгилегенди **Кантемир Афаунов**.

**Нина Емузова** КъМР-ни КВН командасыны театрын аягы юсюне салыр ючюн кшалай болушлукъ керек болганын да билдирге суйгенди.

-Биз озган жыл беш оюн кёрюлтюргенбиз, быйыл а жаланда бирин. Бусагъатлагъа дери **Нальчикде** Кшырал концерт залда ахча бермей турганбыз. 11 майда кёрюлтюрюк концертибизге хазырлана башлагъаныбызда уа, бизге хакъ төлерге керексиз деп тохтаганды, - деп жарсыганды **Ахмед Езаов**.

- Ол чурумну кетерирге бизни кшолубуздан келликди. Алай сиз да кшармашыргъа, сизни кепле билдирча, танырча этерге керексиз. Ма андан сора кшайсы залны да, ахча төлеп, арендагъа алаллыкъсыз, - дегенди **Нина Емузова**.

Тубешиуню кезиунюнде команданы республикадан тышында программаларын кёрюлтюрюню эмда аланы россейли КВН кшымылдаугъа кшатышыуну онгларыны юсюнден да сёз барганды.

-Бек башы - фахмулу болганыгъызгъа ким да тшюнюрча этиудю. Къабарты-Малкъарны атын айтдыралсагъыз, ызыгъыздан не кшадар кеп жаш адамны элталсагъыз, ахшы юлгю кёрюлтюрюк, борчугъузну толтурлукъсыз, - дегенди **Нина Гузеровна**.

КВН-чиле журналистлени соруларына да жууапла бергендиле. Тубешиуге дагъыда КъМР-де **Жаш тёлю кеп функциялы** араны директору **Азамат Азубеков**, **Билим бериу, илму эмда жаш тёлюню** ишлери жаны бла министерствода бёлюмюню таматасы **Мурат Балов** да кшатышхандыла. Ала да республикада КВН кшымылдауну кшалай бла тирилтирге, анга не кшадар кеп жаш, кшыз да кшатышырча этерге боллукъгуну юсюнден кеслерини оюмларын айтхандыла.

**ХОЛАЛАНЫ Марзият.**

## Кенгеш

**Тийишли буйрукъла берилгендиле**

Элбрус районну администрациясыны таматасы **Уяналаны Казимни** таматасы муниципалитетни терроризмге кшажау комиссиясыны кенгеш бардырылганды. Анга район **МВД-ны, ОФСБ-ны, УФСБ-ны, Роспотребнадзорну,** аскер комиссариатны, организацияланы бла учрежденияланы келечилери эм башхала кшатышхандыла.

Жыйылыуда сюзюлген баш тема май байрамланы кезиунюнде, саулайда районда жамауат аслам жыйылган жерледе, кшоркшучулукъну жалчытыу болганды. Бу жаны ышанулыкъ эм алгъа полициячылагъа болганын билдирип, **Уяналаны Казим** солуу кюнледе эслиликге чакырганды. Бу жаны бла кшалай хазырланыу ишле тамамланыллыкъларын, **ОМВД-ны** таматасы **Баталаны Муслим** эмда районну администрациясыны башчысыны орунбасары **Афашокъланы Раиса** айтхандыла.

**Алиса ТАРИМ.**

Элбрус муниципал районну администрациясыны пресс-службасы.



Заман, адамга, кьадарга

# Битеу жашауу - халкына бла кыралына кьуллакь этиуню юлгюсю

Архив шартлагъа кьарай, билген адамлары хапарларына, эсгериулерине тынгылай баргъаным кьадар, Мусукаланы Ахматны кызы Шамса таурухлада айтырча тиширюу болгъанына бекден-бек тюшюне барама. Аны жашауу сау бир ёмюрню кюзюдеча кёрюздеди. Ол кесине революцияны, Уллу Ата журт урушну, кёчгюнчюлюкню ачылыгын, туугъан журтха кьайтыну насыбын, жашауу жагъыдан кьурауу да сыйындыргъанды. Суратына кьарайма да - чынты таулу тиширюуну сыфаты.

Шамса 1918 жылда туугъанды, граждандар уруш баргъан кызын кезиуде. Атасы Ахмат революция кымылдаууга тири кьатышады, Кёнделен элде колхоз кьурагъанладан бири болады. 1930 жылда уа кьоншу Быллым элге колхоз кьурауу ючюн бара тургъанлай, аны ёлтюрёдиле. Ала машинада ючеулен болгъандыла: партияны Малкьар округ комитетини секретары Н. А. Виноградов, обкомну кьуллакьчусу Этезлан И.Т.Аланы бандитле тарда сакълап тургъандыла...

Кесине эсгериулеринде Шамса ол кюнню юсюнден былай жазады: «Анам таулу тиширюулары сьездлерине кетген эди. Мен а, 12-жыллыкь кызычыкь, атама бла аны шухуна столгъа аш салып кюреше эдим. Иги кьармаша болур эдим, кьонакь кете туруп, мени махтады. Атамы кёзлеринде мен аллай ёхтемлик, аллай сиймеклик кёрген эдим... Ол кьарамын бир заманда да унутмагъанма. Эрттенликде кете туруп, мен аны улпа этдим да, анабыз айтычулай: «Кесинге сакъ бол», - дедим. «Манга не болукьду, мени огьум алыкьа хазыр туюлдю», - деген эди... Огъ а хазыр эди, кьуру бир угъай...»

1971 жылда «Дружба народов» журналда публицист Галина Комиссарованы Кьабарты-Малкьарны юсюнден очеркинде Мусукаланы Ахмат бла аны негерлери кьалай жоулгъанларыны юсюнден тынгылы айтылады. Алгъа Виноградовну, артда Этез улуну ёлтюрёдиле. Ауур жаралы болуп тургъан Мусука улуну уа жерге кьаплап, колхоз дегенни унутсанг, жашарыкьса, деп тохтагъан эдиле. Ол а: «Колхоз», - деген эди...

Нальчикде врач Шамсагъа окьланы марлягъа чулгъап берген эди. Бандитлени хар бири атдыргъанды ёлюп тургъат Ахматха, чыканайына окьуна окь тийип эди.

Атасындан кызыгъа жигитлик, таукеллик, ишден ары-тала билмегени да ётгендиле. Ол Нальчикде Ленинчи шахарчыкьда окьуп бошагъанындан сора Ленинградха рабфакгъа барады. Андан кьайтып, Кьабарты-Малкьар пединститутда окьуйду. Аны бошагъандан сора уа Кёнделенде Пионерле юйню директоруна саладыла.

Уллу Ата журт уруш башланып, немислиле 1942 жылда Кав-

саны Кёнделенде жагъыдан кьурала тургъан колхозну председателине дурус кёредиле. Ол мингле бла юйюрлени кьадарларын боюнуна алырдан алгъа кёп сагъыш этгенди. Мюлкню не малы, не техникасы, не бир башха кереги болмагъаны да аны элгендире эди. Ишни кьуру жерден башларгъа тюшгенди. Алай кёнделенчи акьсакъалла таянчакьлыкь, тутхучлулукь да этерге айтханларындан сора хау деге таукел болгъанды да, 17 жылны таймай мюлкге башчылыкь этгенди.

Аны атасы Мусукаланы Ахматны атын жюрютген колхоз ол башчылыкь этген жылда ре-

ледеча, мында техниканы да толусунлай хайырланалмайса. Колхозну эки минг ийнегине биченни 45 процентин энтта да кьол бла, чалгъы чалып, хазырлайдыла. Ташыгъан а ёгюзле бла этедиле. Аны да жылны кьургъакь кезиунюнде... 240 тонна этден, 950 тонна сютден сора да, мюлк план бла тахта кёгетледен 150 тонна, картофдан 400 тонна, мирзеулюкден да 250 тонна ёсдюрюп берирге керекди.

-Бизге жаланда мал ашла хазырлагъыз, этден бла сютден кёбюрёк беригиз, мирзеу эмда тахта кёгетле ёсдюрюуню уа биз сизни боюнугъудан кетеребиз, ала тау жерлеге жараулу битимле туюлдюле дерик заманга жетермеми мен. Ол заманда кьыралгъа, колхозгъа да тап тюшерик эди, биз да файдабызны миллионга дерик теркирек жетдирлик эдик», - дейди председателъ.

Аны эллилеге кьайгыргъаныны юсюнден да бир кьауум шарт келтириледи. «Колхозда мал орунла шёндюгю излемледен алыкьа узакьадыла. Хар иш да кьол бла этиледиле. Жаланда мешхутну ташыргъа транспортер барды... Мен ийнек саууучу Бабаланы Соняны кьоллары бла ийнек саугъанына, ауур бидонла кёторгенине кьарайма да, тиширюуга алай ишлеген иги туюлдю, дейме ичимден. Кесим а кёп да бармай бери да техника жетер, аппаратла саугъан сют быргъыла бла барырына ийнанам. «Февральда Соня бла Нальчикге санаторийге барлыкьбыз. Бек игисине», - дейди Шамса».

«...Бюгюнлюкде Кёнделенде 1300 юйде 1600 ийнек тутадыла... Жайда аланы, колхознукьуланыча, жайлыкьлада кечиндиреле. Бир сезоннга хар юйюр 32 килограмм жауу бла 40 килограмм бишлакь алады. Малчылары кьошлары тышындан кьужур кёрюнедиле, ичине кирсенг а, сейирге кьаласа. Узакьгъа, таула ичине келгенбиз, анда уа юйледе газ плитала, радио, столла, ундурукьлары, тёшек-жастыкь кереклери да тюз да бир шахар кьонакь юйдеча.

Кьошлары ичлеринде ийис да бирчады, жанынга хошлукь, жюрёгинге ырахатлыкь берген. Олсагъат отдан алынган гыр-



Мусукаланы Шамса КьМАССР-ни Министрлерини Советини Председатели Гумар Кушхов эмда партияны Шимал Осетияны обкомуну биринчи секретары Билар Кабалоев бла. Сурат 70-чи жыллада алыннганды.

казгъа киргенлеринде, Шамса, бир кезиуде атасыча, партизан отрядха кетеди. Аны «За боевые заслуги» эмда «За оборону Кавказа» майдалла бла да саугъалайдыла. 1944 жылда мартда уа халкы бла бирге Кьазахстанны бла Орта Азияны кысыр кьумларына кёчеди эмда киши жерини ачылыгын толусунлай сынады.

Кьыргъыстанда ол тюрлю-тюрлю колхозлада агроном-полевод болгъанды. Кьыйын хауа болумлагъа, техника кьытылыкьгъа да кьарамай, ол кесини жигерлиги бла кимни да сейирсиндирчя кёрюмдюле болдургъанды. Кёчгюнчюлени араларында аныча кьыралны бек сыйлы саугъаларындан бири бла - Ленинни ордени бла - эки кере саугъаланган адам алай кёп болмагъанды.

Халкь туугъан жерине кьайтхандан сора эллилери Шам-

спубликаны юлгюге келтирчя мюлклеринден бири болгъанды. Колхозчулары юйлери жагъыдан ишленгендиле. Андан сора эл школну, больницаны, тюкенлени, почтаны кьурулушлары бардырылгъандыла. Кёнделен Кьабарты-Малкьарда кенг экранлы кинотеатр салынган биринчи эл болгъанды. Радио хар юйге тартылгъанды. Мында китап фондлары 20 мингге жетген тёрт библиотека ишлеп тургъанды. Битеу бу шартланы санагъан тынчды, алай ала кьаллай кьыйынлыкь бла келгенлерин биягъы публицист Галина Комиссарованы очерки толу хапарлайды.

«...Таулада мюлк жюрютген бек кьыйынды. Биринчиден, кюнню халына этер амал жокьду. Сакъ жауун жаугъанлай, жер картоф бла бирге энишге сьыпдырылды да кетди, дейди Шамса. Экинчиден а, тюз жер-



Мусукаланы Ахмат.

жындан бла жагъы уютулгъан айрандан татыулу зат мен ёмюрде да ашамагъанма... «Ич, дейди Шамса.- Таулулада сёз барды: айран ичмесенг, саулугъунг кьайдан боллукьду».

-Тюнене да председателъ танг атаргъа келди юйюне. Анда уа аны кьап-кьара кийип тургъан тиширюу сакълап тура эди. «Юйню киритин бир заманда да этмейме. Ким да кирсин. Ач эсе - столда ётмек, суусап эсе - суу турады, арыгъан эсе уа - таянсын да, солусун. Ёмюрде ийне тенгли бир затым тас болмагъанды, - деген эди Шамса.

«...Кьонакь тиширюу солусууз бир затла айтып турду. Сора Шамсаны жууабына тынгылап, башын булгъап, шыбыртсыз чыгып кетди. «Сау кечени келгенди. Туудугъу сельпода ишлейди. Он классны былтыр бошагъанды. Тюкенде минг сому жетмей кьалгъанды. Ким эсе да, ахчаны суйсенг кьайтар, суйсенг кьой, тюрге аймай кьоярыкь туюлдюле, деп кьоркьуханды. Мен а терк окьуна кьайтарыгъыз, олтуртмазла, дегенме. Энди ингирикде алагъа бир жетип келйим...», - деди председателъ, мени соруулу кьарамымы кёрюп».

Мусукаланы Шамсаны битеу жашауу - халкына бла кьыралына кьуллакь этиуню юлгюсюдю. Кьырал, халкь да анга сый берир ючюн кьалмагъандыла. Ленинни эки орденинден сора да, жигер тиширюу Октябрь революцияны ордени эмда кёп майдалла бла саугъаланганды. СССР-ни баш Советине депутатха бир кере, КьМАССР-ни Баш Советине депутатха да бир неча кере айырылгъанды. Кёп жылланы КПСС-ни обкомуну члени болуп тургъанды.

Кёнделенчиле да аны кьыйынын унутмагъандыла. Элни музейинде келгенлеге Шамсаны хапарын уллу ёхтемлик бла айтадыла. Ол республиканы белгили адамларыны тизмесине киреди.

ТЕКУЛАНЫ Хауа.

## ПЕНСИЯ ФОНД

# Борчла кьыйын эдиле, алай эсепле уа ахшыдыла

РФ-ни Пенсия фондуну Кьабарты-Малкьарда бёлюню кезиулю жыйылыуунда аны 2016 жылны биринчи юч айыны эсеплери чыгарылгъандыла. Бу ишге Фондну СКФО-да управлениасыны башчысы Михаил Гетман, республиканы Пенсиячыларыны союзуно башчысы Мурат Тхазаплизев, Фондну районлада бёлюлерини келечилери кьатышхандыла.

Жыйылыу эм иги страховательлени алгъышлаудан башланганды. Аланы талай номинацияда айыргъандыла: ишчилери 500 адамдан кёп болгъанла, 500-ге дерик, жюзге дерик эм энчи предпринимательле. Конкурсах республиканы битеу районларындан, тюрлю-тюрлю мюлкдеде кюрешген кьыркь бизнесмен эм бюджет учреждениялары

таматалары кьатышхандыла. Эм игилеге кеслерини номинацияларында «Каббалкэнерго» башчысы Аслан Докшукин, Черек районда «РусГидро» акционер обществону башчысы Мисирланы Мурадин, «Жако» кондитер фабриканы башчысы Светлана Кушхова эм башхала саналгъандыла.

Отчёт заманны ичинде Фонд кьалай ишлегенини юсюнден

аны башчысыны орунбасары Тимур Артабаев билдиргенди. Ол пенсия система арт кезиуде дайым тюрлене тургъанын, алай аны иши кьачан да гражданданы пенсия эркинликлерин кьоруулау болгъанын белгилегенди. 2016 жылда да законодательство, структура жаны бла жагъылыкьла аслам эдиле. Ол а фондну ишчилеринден бютюн уллу жууаплылыкьны излегенди.

Болсада ала салынган борчланы тынгылы эм толусунлай тамамлагъандыла. Аны бюджетине алты миллион сомдан аслам айда тюшгенди, ол а былтырдан эсе беш процентге кёпдю. Кьоранчла да, отуз бир

процентге ёсюп, алты миллиарддан озгъандыла. Аладан 5,8 миллиарды пенсияланы бла пособияланы телеуге кетгенди. Бир кереге берилиучю ахча болушлукьгъа - 512 миллион, аналыкь капиталгъа да эки миллион, кьалгъан ахча да социальный телеулеге кьоратылгъанды, дегенди ол.

Тимур Рашидович келтирген шартлагъа кёре, пенсияны орта ёлчеми 9851 сомду, ол а пенсиячыгъа жашау этерге керекли ахчаны эм аз ёлчеминден (ол а 8095 сомду) жыйырма процентге асламды.

Фонд 195,5 минг адамны жумушун тамамлайды. Арт беш жылны ичинде пенсиячылары

саны 10,5 процентге ёсгенди, аланы араларында ишлерин кьоймагъанла асламдыла, деп билдиргенди докладчы.

Михаил Гетман фондну ишине бийик багъа бичгенди. 2015 жыл кьыйын болгъанлыкьгъа, Пенсия фондну жер-жерли бёлюню деген номинацияда республикада управление эм иги онбеш бёлюню санына киргенди, ол а бек игиди, дегенди ол. Фондну КьМР-де бёлюню башчысы Николай Бакоев а коллективне бу эсеплеге жетишгени ючюн ыразылыгын билдиргенди.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.



## Конкурс

## Белгили алимле да кьатышып

Кёп болмай КъМКЪУ-да «Государство, право, экономика: культурное измерение» деген битеуроссей конкурс бардырылганды. Аны ачылууна КъМР-ни Конституция сюдюню таматасыны орунбасары Юрий Кетов, КъМР-ни Баш

сюдюню судьясы Альберт Бецуков, Нальчик шахар округну администрациясында право ишле бла байламлы управленияны таматасы Мурат Тлянчев, республикада «Сбербанкны» кадрла бёлюмюню башчысы Беслан Шипшев,

университетни юйретиу эм социал вопросла жаны бла проректору Аюес Кумыков эм башхала кьатышхандыла.

Университетни атындан жыйылганла гьа жетишимле тежеп, конференцияны ишин Кумыков ачханды. Ызы бла Шипшев бу тубешиуну магъаналылыгъын белгилегенди: «Бююнлюкде билimlerин ёсдююрча жаш тёлюге аслам амал да барды. Жаланда аланы тийишлисича жаратыр гьа керекди». Сора университетни библиотекасына «Сбербанкны» айнууну юсюнден хапарлагъан «170 лет успешного развития» деген китапны саугъа этгенди.

Конференция гьа Саратовдан, Ростовдан, Санкт-Петербургда, Дагъыстан-



дан, Ингушетиядан, Север Осетия-Аланиядан, КъЧР-ден эм бизни республикадан бийик билим беруу учреждениланы келечилери да кьатышхандыла. Программаны байрам кезиунден сора келгенле ишлерин андан ары бардырыр гьа, проектлери бла комиссияны шагъырей этерге тюрлю-тюрлю бёлюмлеге жайылгандыла. Алай

бла жети секция ишлегенди: «Теория и история государства и права», «Конституционное и административное право», «Гражданское и трудовое право», «Уголовное право и процесс», «Бухгалтерский учёт, анализ и аудит», «Экономика и финансы» эм «Менеджмент и маркетинг».

Бизни корр.



## БИТЕУРОССЕЙ ФОРУМ

## Бир бирлерине сынауларын айтхандыла

**22 апрельде Оренбургда «Элчи тиширыулары кымылдаулары» деген ат бла биринчи евразиялы форум бардырылганды. Анда Россейден, Белоруссиядан, Къзахстандан, Къргызстандан да келген 700-ден артык келечи бусагъатда жер-жерледе жашаган адамланы кьайгы этдирген затланы сюзгендиле, кёп соруула гьа жууапла тапхандыла.**



Юрий Берг Тилланы Фердау бла.

Бизни республикадан ол форум гьа Тилланы Фердау, Боташланы Ибрагимни кызы, кьатышханды. Ол «Элчи тиширыулары кымылдауу» Россейде бёлюмюню таматасыны орунбасарыды. Аны юсюнден хапар айта, ол форумну ишине Къырал Думаны депутаты, башында айтылган организацияны битеуроссей бёлюмюню председатели Надежда Безбудько, бёлюмюню президиумуну члени Светлана Максимова, Ростов областны эл мюлк кооперативлери ассоциациясыны таматасы Александр Родин кьатышханларын билдиргенди.

Жыйылыу ары келген тиширыула гьа жашау сынауларыны юсюнден айтыр гьа онг бергенди. Анда сёлеше, Оренбург областны губернатору Юрий Берг СНГ-ни эм башха тыш кьыралланы келечилери

быллай жыйылыуда интеграция бла байламлы сорууларына жууапла излегенлери бла кьалмай, жашауу не тюрлю жанында да бирлешип ишлерге онг тапханларын чертгенди. «Сиз тири кьатышмай, не кьырал иш, не жамауат жашау ал гьа барлык туйюлдю. Энде жашаган адамны не зат кьайгы этдиргенин, бек биринчиден, эл жерде неге эс бурур гьа керек болганын сизнича бир жан да биллик туйюлдю. Сиз турасыз от жаганы суутмай, сиз ёсдюресиз сабийле, сиз тапландырасыз журтну», - деп тиширыула гьа ыразылыгъын билдиргенди.

Губернатор форум гьа келгенлеге бу регионда бла евразия кьыраллада энде жашаган тиширыулары Оренбург областда координация араларын ачар гьа деген оюмну сюзерлерин тилегенди. Аны оюмуна кёре, ол ара элчи тиширыулары кёп этиллик ишлерин, оюмларын андан ары бардырыр гьа болушурукъду.

Форумда агропромышленный комплекс, саулукъ сакълау, адет-тёре, маданият бла байламлы юч «тёгерек стол» бардырылганды: «Миллетни саулу гьу», «Ата журт неден башланады?» эмда «Элчи юйор – кьыралны мурдору». Ма бу ахыр сюзюуге Фердау кеси да кьатышханды эмда оюмун билдиргенди.

Бу уллу жыйылыуу жаба, «Элчи тиширыулары кымылдауларыны» регион бёлюмюню таматасы Татьяна Захарова: «Бу биринчи евразиялы форум фахмулу, кеси башламчылыклары болган тиширыулары жыйганды. Ала, кеслерини ишлерин тынгылы этгенден сора да, жамауат жашау гьа тири кьатышадыла. Бу жыйылыу, ала гьа коллегалары бла тубешип, жашау сынауларын кенгерттирге онг бергенди», - дегенди.

Элдеги интеллигенция, фермерле, эл мюлк биригулени, эл советлени таматалары форумда Къырал Думаны, Россейни Жамауат палатасыны эм Оренбург областны губернаторуну саугъаларына тийишли болгандыла. Аланы арасында бизни таулу кызыбыз Тилланы Фердау да барды.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

## Хурметлеу



## Къармашуулулары саугъала гьандыла, тийишлисича кёргендиле

«Россейни ишчи смени», «Россейни урунуу намысы», «Тиширыу - жылны директору», «Башчылык этерге хунерлик», «Россейни сыйлы директору», «Жылны жаш директору», «XXI ёмюрню предприятиясы» деген битеуроссей конкурсла гьа Къабарты-Малкьар да кьатышханды. Анда хорлагъанланы Нальчикде «Акрополь» арада хурметлегендиле. Аланы алгъышлар гьа законла чыгъарыуу эмда толтурууу власть органланы, жер-жерли самоуправлениланы, граждандан обществону институтларыны келечилери, бизнес бла кюрешгенле, журналистле да кёп санда келген эдиле.

Россейни предприниматель тиширыуларыны ассоциациясыны регион бёлюмюню таматасы Эфендиланы Керимни кызы Рита конкурсла РФ-ни Федерал Жыйылыуу Федерация Советини бла Къырал Думасыны себепликлери бла кьуралгъанларын, 28-29 мартда уа Москвада аланы эсеплери чыгъарылгъанларын, хорлагъанланы араларында бизни келечилерибиз да болгъанларын билдиргенди. Андан сора да, ол делегациябыз «Россейни регионлары: шёндюгю социал-экономика болумлада тутхучлу айнууну онглары» деген битеуроссей конференция гьа кьатышханыны юсюнден хапар айтханды.

Андан сора саугъалау башланганды. «Жылны жаш директору» конкурсада «Гидрометаллург» ачык акционер обществону генеральный директору Алексей Попов, «Тиширыу- жылны директору» деген атха

уа Элбрус районну Быллым элинде орта школну директору Атаккуланы Нуржан, чекленген жууаплылыгъы болган «Космос-Л» обществону бла «Ридада» фирманы директору Лера Лампежева, Прохладный шахар округда социальный араны директору Надежда Сасикова хорлагъандыла. Аланы предприниматель Курданланы Узейир, белорусланы «Сябры» маданият арасыны таматасы Павел Сидорук, да гьа башхала алгъышлагъандыла. Мындан ары да тутхан ишлеринде жетишимли болуларын сюйгенлерин билдиргендиле.

Къуанчлы тубешиуну кезиунде Предприниматель тиширыулары ассоциациясыны бла «Физкультура. Саулукъ. Спорт» регионла аралы фондну араларында бирге ишлеуню юсюнден келишимге кьол салынганды. Ассоциацияны проектини презентациясы да болганды. Камералы музыканы КъМР-ни сыйлы артисти Пётр Темиркановну башчылык этген «Камерата» ансамбли да ингир кёпге дери эсде кьалырча этгенди.

Башда айтылган конкурсла жыл сайын бардырыладыла. Ала тюрлю-тюрлю жаны бла ишлеген бек иги оночуланы эмда специалистлени ачыклар, аланы кёллендирер, ахшы сынауларын регионлада жаар, предпринимательствону ахшы жанын кёргюзтюр, регионла аралы бирге ишлеуню айнытыр мурат бла кьураладыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.  
Суратны автор алганды.

Сюзюю

# Устазла ЕГЭ-ге хазырланадыла

**Кёп болмай Къабарты-Малкъарны профессионал билим ёсдюрген арасында «ЕГЭ -2016: проблемы и перспективы» деген вебинарла бардырылгандыла.**

Конференцияга элдеде бла сахар округлада школланы ке-

бла статистиканы бардыргъан арасыны директору Анзор Машуков тубешиуге къатышханланы ЕГЭ-ни бардырыуда быйыл кийирилген тюрлениуле бла эмда орус тилден сынау экзаменлени болуму бла шагъырей этгенди.

Орус тилден вебинарны фи-



тышханла КъМР-де орус тилден бла литературадан устазланы ассоциациялары къуралгъанын да билгендиле. Анга киргенле уа билимлерин ёсдюрюрге онг табарыкъдыла, андан сора да, филология жаны бла жангычылыкъладан, жетишимледен да хапарлы боллукъдула.

Профессор тынгылауучулары орус тилни бла культураны «Мы – россияне» деген фестивалына къатышырга да чакъыргъанды. Ол, былтыр декабрь айда башланып, жылны ахырына дери бардырыллыкъды.

Тарыхха жораланган вебинарны экинчи кесеги а тарых илмуланы кандидаты, КъМКЪУ-ну Тарых, филология эм СМИ институтуну таматасы, ЕГЭ-де бу жаны бла комиссияны председатели Муслим Тамазов бардыргъанды. Ол сынаулада

къаллай темалагъа эс бурулгъанын эмда асламысында окъуучула къайсы соруулада ашашханларын айтханды. Сагъынылгъан предметден быйыл экзаменлени бир кесеги жангыртылгъанын да билдиргенди. Бир-бирледе жууап берген заманда адамны жангылтхан шартла да тубегенлери бюгюнлюкде кёплени жарсытады, аллай жерледе Тамазов ашыкъмай, оюмлап жазаргъа кереклисин чертгенди.

Ахырында устазла специалистлеге соруула бергендиле. Конференцияны ишине Урван районну устазлары бютюн тири къатышханларын белгилерчады. Жууукъ заманда да обществознание бла инглиз тилден эки вебинар къураллыкъды.

МАГОМЕТЛАНЫ Сюлемен.

Таппандырыу

## Парк жангыртылады

Бахсан шахарда озган жылны май айында Уллу Хорламны кюнине жоралап «Мамырлыкъны паркын» къурап башларгъа мурат этилген эди. Бюгюнлюкде аны жарашдырыу бла байламлы биринчи ишле бардырыладыла, деп билдиредиле районну администрациясыны пресс-службасындан.

Парк 28 гектар жерни аллыкъды. Анга энчи къууатны уа эшигинден кирген жерде орналган 50 тонна ауурлугу болган таш берликди. Анга бир-бирле «баканская акула» деп да атагандыла. Ишлени тийишлисича бардырырга тыйгъыч жокъду, техника, адам кюч да жетиледи.

Ол жалаңда сахарны бюджетине ишлемейди. Анга адамла да къолларын келгенича болушадыла. Кёп болмай аллай спонсорладан бири А. Шогенцук атлы эл мюлк комплекси таматасы Аслан Шаов 300 минг сом бергенди. Бахсан шахарда жашаганла паркны хазыр боллугун ашыгып саклайдыла. Мында таза хауада кёлню жагъасында жаяулай жюрюрге, шинтикледен солургъа, кафеде олтурургъа да онг боллукъду.

Бизни корр.



лечилери эм районлада окъутуу системада ишлегенле чакъырылгандыла. Аны республикада билим бериу - методика биригиуню таматасы, КъМКЪУ-ну доценти Римма Кумышева ачханды. КъМР-ни профилъни министерствосуну мониторинг

логия илмуланы доктору, профессор Башийланы Светлана бардыргъанды. Семинарны чеклеринде ол озган жыллада экзаменле къалай ётгенлерин, университет школла бла байламлыкъ жюрюргенин да айтханды. Вебинарда

ХУНЕРЛИЛИК

# Искусстволаны сабий школу - быллай эм иги окъуу юйлени санында



Ингирде сёлеше, КъМР-ни культураны сыйлы ишчи школну директору Людмила Темирканова бери келгенлени сабийликни, чыгъармачылыкъны, ариулукъну байрамы бла алгъышлагъанды эм, заман табып, аланы жетишимлерини къууанчын юлешгенлерине ыразылыгъын билдиргенди. Ол ангылатханнга кёре, учреждение огъарыда сагъынылгъан тизмеге къошулур ючюн бир къауум излемге келиширге керек эди. Аладан бири-битеуроссей, республика, регион даражалы конкурслагъа къатышыу эм алада хорлауду.

Людмила Фёдоровна коллектив аз къалып 40 жылны ичинде ёсюп келген жаш тёлню искусство жаны бла юйретуге къыйын салып, школну аллай бийикликге чыгъарганы жаланда аланы кеслерине угъай, Нальчик шахаргъа, саулайда республикагъа ахшы ышан болгъанын айтханды. Ата-ана-

**Арт кезиуде къошакъ билим берген учрежденияла-рыбыз кеслерини жетишимлери бла къууандыргъанлай, тутхан ишлеринде чынтты профессионалла болгъанларын ачыкълагъанлай турадыла. Бу кюнде уа республикабызда жашаганла, ата-анала, педагогла да Нальчикде биринчи номерли Искусстволаны сабий школу «50 лучших детских школ искусств» деген ат бла бардырылыучу Битеуроссей конкурса къатышып, аланы тизмесине киргенине ёхтемлендиле. Аны бла байламлы бери жюрюгенле эм аланы юйретгенле Музыка театрда уллу концерт программа да кёргозтгендиле.**

ланы, педагоглары, сабийлени мындан ары бютюн бек ишлерге, андан да уллу жетишимле болдурургъа, юлгюлюлей къалыргъа чакъыргъанды.

Ызы бла уа, тереде болуучусуча, хычыуун жумушну кезиуде эди. Алгъышлау сёзле бла ол кюн Правительствону Председатели орунбасары Владимир Битоков, КъМР-ни Парламентини Культура, граждан обществосуну институтларын эм асламлы информация амалланы айнытыу комитетини председатели Борис Паштов, Нальчик шахарны администрациясыны Культура управлениясыны таматасы Мадина Товкуева, Культурада ишлегенлени профсоюзларыны рескомуну башчысы Марьяна Даова эм кёп бирсиле да сёлешгендиле.

Ала быллай шарт саулайда Шимал Кавказда биринчи кере болгъанын эсертгендиле. Аллай жетишим бюгюнлюкде ата-аналаны жанындан болушлукъ, ангылау, тёзюм да болмагъанлай чыгып къалмагъанын къатлай, алагъа эм алгъа ыспас этгендиле. Преподавательле бла сабийлеге уа мындан ары да илхам, учунулуукъ, сейирлик жангычылыкъла, аламаат оюмла тежегендиле.

Къонакъла коллективни

художестволу башчысы, Хасанияда филиалда) да бардыла.

Эсигизге салайыкъ, огъарыда сагъынылгъан Битеуроссей конкурс «Россейни фахмулу сабийлери» деген уллу проектни чеклеринде бардырылады. Учреждение, анга арт эки жылны ичинде бютюн тири къатышып, бийик даражагъа жетишгенди. Аны алайлыгъын школну тюрлю-тюрлю бёлюмлерине жюрюген жашчыкъла бла

къауумлада болганла биригип, миллет тепсеуню тамашалыгъын ачыкълагъандыла.

Къобузда сокъгъанла да алагъа оздурмадыла. Школну выпускниклерин, бютюнда Башийланы Фатиманы, сахнада кёрген хычыуун эди. Ала миллет тартыулары бла залны бийлегендиле.

Ол кюн кёргозтюлген концерт школну саулайда коллективине, сабийлеге экзамен



келчилерин дипломла бла къууандыргъандыла. Ол кюн саугъаланганланы арасында школну директоруну окъуу жаны бла орунбасары Батчаланы Аминат, бу учрежденианы Хасанияда филиалыны башчысы Хозаланы Марзият, Иттийланы Алий (къыл къобузда согъаргъа юйретеди), Горойланы Жамболат («Кавказ» ансамбльни художестволу башчысы), Элкъанланы Фатима (фортепиано бёлюмню таматасы), Гыттыулары Людмила (фортепиано), Анахаланы Мурат («Минги тау» ансамбльни

къызчыкъла хунерлерин кёргозте, бютюн ачыкълайдыла. Вокал бёлюмню окъуучулары Жангоразланы Камилланы («Боз алаша» жырны айтханды), Никита Залоевни, Даниил Пшеницини сахнаны сезе билгенлери, къараучугъа чыгъарманы магъанасын жетдирирге суйгенлери кёзге туура эди.

Хореография-ол адамла бир бирге кеслерини сезимлерин ангылатхан, эм алгъа жаратылгъан тилледен бириди. Бу бёлюмде юйренгенле ингирде таза да той къурагъан эдиле. Жыл санлары бла башха-башха

кибик эди. Бу сынаудан ала бийик багъа алгъанлары уа сёзсюзду. Аны алайлыгъын къараучу, айхай да, кесини ыразылыгъы бла чертгенди. Школда ахшы тёреле, бийик профессионалла болгъанларына халкъ дагъыда бир керетюшонгенди. Аллай концерт программа бла республикадан тышына окъуна къайсы конкурса да буюкъмай чыгъаргъа боллугъуна да.

МОКЪАЛАНЫ Зухура. Сураатланы ХОЛАЛАНЫ Марзият алгъанды.



## ПРОФЕССИОНАЛЛА

## Хар кимге да бирча жарагъан

Бызынгылы кызы Чочайланы Аминатны адамла махтап, кеп ариу айтханларын эшите тургъанма. Бир жол а биягъы аны юсюнден сёз баргъанда, ол Кязимни эгечини туудугъуду, дедиле.

Тёлөлеге акъыл, кылыкъ, сан, сыфат да къан бла келеди деген керти болур. Биз билгенден, Кязим хажини жууукъ-ахлусунда махтаугъа тийишлиле кеп болгъандыла. Аминат да кесин хар кимге суйдюрген, не жаны бла да тынгылы болгъан керти адамды, билимли, хунерли да врачды. Мен аны эрттеден танийма. Алай алгъаракъда къаршы адаммы ауруп, биз анга тюшебиз. Палатада саусузла уа: «Аминат Юсюповнаны кёлуна тюшгенинг-насыбынг. Бусагъатлай ол сени ариу сёзю бла окъуна ауругъанынгы иги этерикди», - дедиле.

Бир къауумланы кёллерине былай келеди: врачла кеслерини борчларын толтурадыла, да сора аланы махтаргъа неге керекди. Алай доктор саусузгъа керти жан аурутуп къарамаса анга жюреги эзилмесе, аны багъуундан

магъана чыгъарыкъ туююлду. Ауругъанла аллайланы алларына барыргъа суймейдиле. Жаны инжилген, саны кыйнагъан хар ким да жапсарыу сёзю излейди, врачны хар айтханын кертиге, тюзге санайды.

Аминатны юсюнде да ма аллай ышанла бардыла. Анда кеслерине бакъдыргъанла миллетибизде аныча адамла, аллай устала кеп болсунла деп тилек этгенлерин бир ненча кере эшитгенме. Ол жюреклеге багъады. Нальчик шахарны ара больницасында 1998 жылдан бери ишлейди. Атын билимли специалистча, ариу кылыкълы адамча айтдыргъанды. «Сынауу байды, адамлыгъы уллуду. Юйлерибизде окъуна болушукъ керек болса, анга айтабыз. Бир заманда бирибизге да уллу кёллюк этмегенди. Арабызда намысы уллуду», - дейдиле биргесине урунганла.

Дагъыда аны ишинде мен кесим кёрген зат: больницагъа барсанг, врачча кирир ючюн иги кесек заманны сакъларгъа тюшеди. Ол а саусузну коридорда кеп тутмаз. Мени ахлум

бла бир палатада жатхан Элеккуланы Мустафир да Аминатха бакъдыргъанына бек ырады: «Бир да болмагъанча огурулу адам. Ол болмаса, башхагъа келген да этмейме. Аны кёлуна тюшгеним бла уа жюрегим да хош болуп, ауругъан да этмегенча кёрюнеди. Ол саусузланы кимине эгеч, кимине кызы болуп къалады», - дейди.

Анга тынгылай, Огъары Малкъардан Атабийланы Магометни (жаннетли болсун) Аминатны юсюнден айтханы эсиме тюшгенди: «Билимлиги, жарашуулугъу, адамны сен кёлайлы, сен кёлайсыз деп тенгледирмеген, хар кимге да бирча жарагъан таулу кызыбыз Чочайланы Аминатха мени хурметим бек уллуду. Кеп жашагъан кепню кёредидейдиле. Ол бусагъатдагъы адамлагъа ушамайды, эрттегилини шартлары бардыла анда», - деген эди.

Мени баш ием Шауаланы Рафаил да Аминатдан башхагъа барыргъа унамайды. «Ол ишин билген, аны суйген врачды. Эртте келеди, кеч кетеди, хар

кимни жарысууна кесиники неча кыйгырады. Врачлыкъ тынч иш болмагъанын ким да биледи. Адамланы жанларын кълдырыр ючюн хар кюн сайын этилинген жигитликди ол. Бююн биз андан айтабыз: «Сау бол, алтын кёллу, алтын жюрекли Аминат деп да», - дейди.

Адамгъа ышанланы асламысы къан бла келеди деп башында сагъыннганыбыз да бошдан туююлду. Аминатны къарт анасы, Кязим хажини эгечи Дарина Бызынгыда саусузлагъа багъып тургъанды. Аны усталыгъын биллип, эшитип, жер-жерледен кепле келип, кеслерине къаратып болгъандыла. Ол тёлюню окъуу болмагъанлыкъгъа, хар затдан ангылауу бек кючлю эди. «Эштада, манга андан келген болур бу усталыкъ. Адамлагъа керек болгъаным мени учундурады. Андан уллу насып болурму, билмейме. Эринмейме, арымайма, суйюп ишлейме. Хар саусузум кесими жууугъумчады», - дейди хунерли кызы.

Ол ишти нёгерлерине да бек ырады. «Таматабыз Гергов



Анатолий Аскербиевич да аламан адамды. Ишчилерине онг тапдырыргъа бек сюеди. Жууаплыкъны да алай къаты сурады. Бу жангы корпусха да кечюрдю. Мында, кесигиз кёргенден, хар да зат жангыды. Дарманла бла да саусузланы жалчытабыз. Сау болсун, ол да аны хайырынданды», - дейди Аминат.

Ол жангыз кызына да амасыны атын бошдан атамагъанды. Дарина быйыл школну айырмалы бошай турады, врач болургъа сюеди. Анасыча бийик категориялы специалист боллугъуна толу ийнанабыз.

ШАУАЛАНЫ Разият.

## КУЛЬТУРА

## Ансамбльни къайда да сюедиле, багъалайдыла, сакълайдыла

**Республикада не тюрлю байрам да «Терские казаки» жыр эм тепсеу кырал фольклор ансамбльсиз болмагъанын кепле биледиле. Ол сахнагъа кесича кыуат сала, залны кызакъ культураны энчилигине «бёлейди». Кёлню кётюрген, жашаугъа суйюндюрген, бирде уа сагъышландыргъан тепсеулер, жырлары бла къараучуну кыуандыргъанлай келеди.**

Коллективни жаланда Прохладный шахарда неча ол районда угъай, бизни республикадан тышында да иги биледиле. Концерт программалары бла Анапада бла Ставропольда, Моздокда бла Георгиевскде, Владикавказда бла Краснодарда, бирси шахарлада да дайым болгъанлай турадыла. Бу кюнледе уа ала Кисловодскдан къайтхандыла. Ары дагъыда Уллу Хорламны байрамына барыргъа хазырлана турадыла.

Быйыл ансамбльни кесини да магъаналы датасыды. Ол 20-жыллыгъын белгилерикди. Ала, анча заманны ичинде мында тепсегенле, жырлагъанла аны айныууна, ёсююне уллу кыйын салгъанларын айтыргъа тийишлиди.

Коллектив 1996 жылда кыуалгъанды. Эм алгъа ол репетицияларын Прохладныйни Маданият юйюню бир гитче бёлмючюнде бардыргъанды. Аны бла да кълмай, бу жангыз отоу аны башчысыны, бухгалтериясыны кабинетти да болгъанды. Кепле биледиле, 90-чы жылла къайсы бёлмюде да тынч туююл эдиле. Алай а ансамбль кыйынлыкълагъа хорлатмагъанды, аладан бир заманда да къачмагъанды.

Бююнлюкде да бир шарт сей-



ир этдиреди. Аланы автобуслары жокъду, костюмлары да кеслер тигедиле. Аны сылтаугъа тутмайдыла, гастрольлары бла къайры да барып, концертни сакълагъан къараучуну кыуандырадыла.

Ансамбльге дайым башчылыкъны Галина Бочарова этеди. Ол Краснодарда Культура эм искусство институтну таууханды. Чыгъармачылыкъ иш бла жетишимли кюрешиги ючюн сыйлы грамота эм «За заслуги в возрождении Терского казачьего войска» деген Кюмюш жор бла саугъаланганды, КъМР-ни искусстволарыны сыйлы кыулыкъчусуду.

Ансамбльни андан сора да бардыла саугъалары. Кыралып кеп бармай окъуна Москвада «Казачий круг во Славу Отечества» деген фестивалны дипломуна тийишли болгъанды. Бирси жыллада «Казачья сторона», «Казачий пикет» конкурслада айырмалыгъа саналгъанды. Алгъаракъда уа Ставрополь крайны Георгиевск бла Ставрополь шахарларында бардырылгъан

«Любо, братья казаки» деген фестивалгъа къатышхандыла. Бийик чыгъармачылыкъ даражалары, тёрели къазакъ художестволу хазнаны сакълагъанлары, айнытханлары ючюн артистлени анда да белгилегендиле. Галина Борисовнаны уа Россейде казачествону жангырыууна уллу кыйын салгъанын чертип саугъалагъандыла.

Аны репертуарында бююнлюкде эки жюзге жууукъ эски, халкъ, адет-тёре, фольклор, къазакъ эм автор жыр барды. Аланы хар бири уа ариу, кёзюню кыуандыргъан, залны кызындыргъан тепсеуле бла бирге айтылады. Къараучула бегирек «Едут терцы-казаки с горами брататься», «Вдоль по линии Кавказа», «Горы кавказские» деген композициялары жаратадыла.

Коллективде барысы да тепсеуочуну, жырчыны, музыкантны кыулуугъун бир урумгъа толтурадыла. Ол а халкъ искусствону биринчи ышаныды – тепсеу, жыр эм музыка бирге кышулгъаны. Айтханыбызча, репертуарлары

байды. Къазакъ, орус, украин жырла эм инструментли музыка. Аланы асламысы Терек жанында белгиледи. Артистле терк къазакъланы музыка культураны жаш тёлюге ётдюрюрге, пропагандалаугъа, тинтиуге аслам эс бурадыла.

Аланы санында Владимир Вискону, Елена Сердобинцеваны, Василий Шеинни, Виктор Клюйну, Ольга Горбунованы эм кеп башхаланы белгилерге боллукъду. Ансамбль хореография искусствону айнытыугъа чыгъармачылыкъ жаны бла уллу юлюш кыошханы ючюн Игорь Моисеевни алтын майдалына тийишли болгъанды. Жыл сайын да Тепсеуно халкъла аралы кюнюне аталып бардырылгъан фестивалда «Эм иги хореография коллективле» деген номинацияда алчыгъа саналгъанлай келеди.

Артистлени тепсеулерин, жырларын Чеченде, Грузияда, Север Осетия-Аланияда эм кеп бирси жерледе да сюедиле, багъалайдыла. Алада бардырылгъан тюрлю-тюрлю конкурслада да

дипломла, призле бла саугъаланадыла. «Русская душа Кавказа» халкъла аралы фольклор фестивалда уа коллектив кесини жангы программасын кёрюзтуп белгиленгенди.

1996 жылда, ансамбль кыуалыргъа оноу этилген кезиуде да, ол кесини фахмусун жыйырмагъа жууукъ келечиси болгъан жюрини аллында ачыккълагъан эди. Ала барысы да бирча ыразы болгъандыла коллективни андан ары ишлеп башларына. Аны чыгъармачылыкъын кёргенле, суйгенле биледиле артистлени халкъ фольклорну, хореографияны сакълаугъа салгъан кыйынларын.

Алгъаракъда Культура министрствону коллегиясында министр Мухадин Кумахов, ол затланы белгилей, коллектив тийишли жерде репетицияла бардыралмагъанын чертген эди. Биз аны да соргъанбыз Галина Борисовнагъа. Ол айтханнга кёре, шёндю ала Прималкинское элни Маданият юйюнде кечинедиле. Бу мекамгъа энчи ремонт этилирге кыйгыргъаны ючюн Бочарова министрствогъа ансамбльни атындан ыразылыкъын билдиргенди. Аны бла бирге уа коллективге артистле жетишмегенине да жарысганды.

Къайсы миллет да кесини энчилигин сакълагъан заманда къалады тас болмагъанлай. Бирси халкъны культураны билген а бютюн байыгъады. Нек дегенде жаланда кеси къазанында кыйнагъан айныуу жолуна келтирмейди. Республикабызда быллай коллективле, чурумлагъа, тыйгычлагъа да къарамай ишлегенле, кепдюле. Ала барысы да ыспасха, юлгюге тийишли болгъанларына уа сёз да жокъду.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.



## Бюгюн - Ветеринар врачны халкъла аралы кюню

Ол 1960 жылда Кичибалыкъда тугъанды. Гитчелигинден окъуна атасына бла аппасына болуша, малла бла ёсгенди. Ауругъан, жаралы болгъан хайыуанлагъа жүреги аз къайгырмагъанды. Тамата класлада окъугъанында уа, мал доктор болургъа сүйгенин таукел биледи, «Атабыз да анга бек ыразы эди», - дейди ол.

Школдан сора, сагъыш эте да турмай, Къабарты-Малкъарны агро-

орунбасарыды. Ишинде жетишимлери ючюн Азрет-Алий талай сауғалагъа да тийишли болгъанды. Аланы санында КъМР-ни Правительствосуну эмда Эл мюлк министерствосуну сыйлы грамоталарын белгилерге боллукъду.

Азрет-Алий билдиргенге кёре, ишинде биринчи къыйналыргъа тюшген кезиую Чегемде тамата врач болгъанында эди. Ол заманда малла бруцеллёздан бла туберкулёздан ас-

диагностикасын, профилактикасын бардырыу бла байламлыды. Аны республиканы хар районунда бла элинде бардыла бёлумлери. Аланы хар биринде эки-юч адам ишлейди. Азрет-Алий айтханнга кёре, мында специалистле жетишмейдиле. «Кёпле иш хакъны азлыгъын сылтаугъа саладыла-аны ёлчеми бусагъатда 12-13 минг сом болады, тау элдеде уа 15 минг сомгъа жетеди. Жаш адамла

ичинде биреулен ачыкъ тарыгъыб а билмейме, - деп белгилейди ушакъ нёгерибиз.

Алгъын жыллада элдеде иели маллагъа, мюлкдеде, жайлыкълада кечинген тууарлагъа бирча тынгылы къарала эди. Ветеринарла керекли прививкалары, башха профилактика жумушлары заманында этип тургъандыла. Къойланы, эчкилени, башха малланы да кёп аурууладан сакълагъан дарманла бла жуундуруу да тамата тёлую, баям, эсинде болур. «Аллай ишле алгъадан адамлагъа билдирилди, бир жолгъа тамамлана эдиле. Бусагъатда уа, жарсыугъа, ол затла кзуругъандыла», - дейди Азрет-Алий.

Дуния тюрлене баргъанга кёре, аурууланы жайылгъанлары да анга кёре болады. Батта улу айтханнга кёре, арт жыллада адамла кюркзуу келтирген жангы ауруу ачыкъланмагъанды. Жаланда Гюржюде эм къауум жерледе маллагъа жукъгъан нодуляр дерматит жокълана туруучуду. "Эм осал ауруулагъа уа бюгюнлюкде сибирь язва, ящур, чыпчыкъ грипп, африкалы ёлет, кзутургъан ауруу саналадыла, аладан жыл сайын прививкала этиледиле. Дагъыда эпидемия болса, ол жерлеге карантин тохташдырылады", - дейди ол.

Бюгюнлюкде республиканы Правительствосу къабыл этерча биз ветеринар службаны ишин айнытыу жаны бла законну проектин жарашдыра турабыз. Аны бла байламлы мюлк базабызны айнытыугъа, иш хакъны кёбейтиуге, специалистлени билимлерин ёсдюрюуге эм башха затлагъа тийишли эс бурулур деп умут барды.

Ветеринар врачны халкъла аралы кюнюнде коллегаларымы барын да жүрекден алгъышлайма, жетишимле тежейме. Мал доктор магъаналы, даражалы ишди. Аны, баям, киши сагъыш этмей сайлай болмаз. Аны себепли сыйы-намысы жүрюрча специалист кзуруда билимин ёсдюргенлей турургъа тийишлиди.

КУРДАНЛАНЫ Сюлемен.

# Мал дохтур

**Маллагъа багъыу, баям, кёп ишлени арасында эм огъурлуладан бири болур. Бизни ушакъ нёгерибиз да ол усталыкъны эбине жетгенди. Ол Къабарты-Малкъарны ветеринар медицина арасыны таматасыны орунбасары Батталаны Ибакъны жашы Азрет-Алийди.**



мелиоратив институтуну (КъМАИ) ветеринария факультетине киреди. Биринчи уруну жолун а 1985 жылда Чегем районда «Нартановская» деген юй къанатлы фабрикада вакцинатор болуп башлайды. Ызы бла Чегемде Ленин атлы колхозну тамата ветеринары, агро-мелиоратив институтда жукъмагъан эм инфекциялы ауруула бла байламлы кафедраны лабораториясыны таматасы, Нальчикде къумалы малланы жайыу бла кюрешген «Горец» мюлкде тамата врач, КъМАИ-ни эпизоотология эм паразитология кафедрасында врач-ординатор, КъМР-ни Ветеринария управлениясында баш ветеринар врач болуп ишлегенди. Къайда да кесин иги бла, тынгылы специалистча кёргозтгенди.

Бюгюнлюкде уа ол, айтханыбызча, сагъынылгъан Араны таматасыны

лам ауругъандыла. «Болсада биргеми урунган тамата тенглерим, врачла Къулийланы Захар бла Кючменланы Алик манга не заманда да юйретир, болушур ючюн къоймагъандыла, сау болсунла», - дейди ол.

- Ишлей турса адам, тюбеген, эшитген заты да кёп болады. Билмегенин а сорургъа тийишлиди, ол айып туюлюдю. Бюгюнлюкде, жарсыугъа, окъуну бошагъан студентлени билимлери болгъанлыкъгъа, ишден ангылаулары, сынаулары уа азды. Бизни заманда студентлени республикадан тышына - Рязань, Киров, Тамбов областьлагъа окъуна жиберуучю эдиле. Шёндю да ол ахшы төре къайтарылса, аман боллукъ туюлю эди, - дейди Азрет-Алий.

Ветеринар медицина араны иши бу сферада надзорлукъ, контроль жумушлары тамамлау, мал аурууланы

уа бютунда аздыла. Ол жарсыуубузну окъуу юйлени башчыларына да билдиргенлей турабыз. Дагъыда службагъа машина, оборудование, юс кийимле да керекдиле», - дейди ол.

-Республикада малла болгъан чакъда ветеринар службала керекдиле. Кертиди, бир-бир элдеде адамла мал докторла ишлерин тамамламайдыла, тынгылы къарамайдыла, малым ол бакъгъандан сора ёлдю деп сёлешедиле. Алай аны сылтауу кёп затдан болады, мал бир жолгъа адамча эки-юч ауруудан къыйналса, анга жалгъан дарман этилсе эмда заманында докторгъа билдирилмесе, салулугъу осалына кетеди. Мында да биз ветеринардан терслики алмайбыз. Кертисин айтханда, хар усталыкъдача, ишин иги билгенле, фахмулула да кёп болмазла. Алай алыкъа онбеш жылны

# Быланы къайгырыулары уа - бизни саулугъубуз

Жаш адамланы, специалистлени иш бла жалчытыу - республикада, битеу къыралдача, эм магъаналы социальный-экономика борчладан бириди. Къабарты-Малкъарны оючулары аграрный комплексде ишлерик жаш специалистлени хазырлау жанына уллу магъана бердиле. Импортну алышындырыуу программасы жашауда бардырыла тургъан кезиуде бу жаны бла ишлерик устала артыкъда бек изленедиле. Эл мюлк кадрланы юйретиучю уа асламында В.М.Коков атлы Къабарты-Малкъар къырал аграр университетди.

Биз бу окъуу юйно бошاپ, бусагъатда жетишимли ишлеген жаш адамла бла тюбешип, ушакъ этгенбиз. Ала Созайланы Аминат бла Лаура Шокуловадыла. Ала КъМР-ни Ветеринария управлениясында ишлейдиле - Ветеринар-санитар экспертизаны 7-чи номерли лабораториясында.

Управленияны башчысы, профессор Мухамед Шахмурзов жаш специалистле къырал ветеринар службада ишлер ючюн деп, кёп жумуш тамамлайды. Жаланда озгъан жарым жылны ичинде аны болушлугъу бла ишге жыйырма бла бир жаш специалист тохтагъанды. Къырал ветеринар службагъа жаш адамла кёп келгенлери бла байламлы анда ишленгени жыл санлары 40-гъа жетгенди, башха заман бла тенгледиргенде, ол 56,7 жыл эди.

Арт заманда ветеринария усталыкъ алыргъа итингенле алай кёп болмагъаны себепли къызлагъа: «Сиз а сокъуранамысыз ол жаны бла окъугъаныгъ-

ызгъа», - деп соргъанма. «Арталлыда угъай, биринчи кюнден окъуна да бек жаратханбыз, аны магъаналы болгъанына да тюшюннгенбиз», - деген жууапны да эшитдим. «Ветеринар-санитар врач ол кзуру маллагъа багъыу бла чекленмейди, жумуртханы, этни, сютню, ча-



Созайланы Аминат иш юсюнде.

бакъны юсю бла адамлагъа жугъаргъа боллукъ аурууладан да кюрюулайды», - дейди Лаура.

Ол базарлада, тюкенледе сатылгъан тууар, юй къанатлы этни, чабакъны, сют продукталы, жумуртхаланы, балны, адамла ашха хайырланган башха битимлени да тинтиуу бла кюрешеди. «Хар биринден да бир кесеги алынып

тинтиледи. Аланы жаланда андан сора сатаргъа боллукъду. Базаргъа продуктарын келтиргенлени асламысы бизни излемлерибиз бла шагъырейдиле, алагъа келиширге итинедиле», - дейди Лаура.

Ала дагъыда сатыучуланы кеслерини, сатыу этген жерлерини санитар болумларын тинтедиле. Мардагъа келишмегени болса, тазир саладыла. «Аны ючюн деп бизни лабораторияда шёндююлю излемлеге тийишли оборудование барды», - деп къошады къыз.

- Мен коллективни юсюнден айтырыкъ эдим. Ишге келгинчи, ким да тынгысыз болады, не болама, не къалама деп. Манга алай жарыкъ тюберле деп эсимде да жокъ эди. Мында болушлукъ керек болса, аны табаса, ол а ишинге себеплик этеди. Таматам Темуккуланы Аминатха артыкъда ыразыма. Ол манга иги насийхатлыкъ этеди. Ветеринар лабораторияда 1968 жылда вирусология бёлум кзуралгъан кюнден бери ишлейди. Бизге, жаш адамлагъа, кюн сайын да кесини бай сынауундан, билиминден да юлюш этеди.

Былайда бир затны чертип айтыргъа тийишли кёреме: ол маллада кзутургъан аурууну ачыкълагъан республикада жангыз устады. Бизге Къабарты-Малкъарны къалайындан да келтиредиле тинтирге материалла, - дейди Аминат. Ол айтханыча, бёрюлени, атланы, толкюлени, къамиш бёрюлени, агъач къоянланы, селесинлени, итлени, киштиклени, эшеклени да тюшеди тинтирге. «Вирусология бёлум кзуралгъанлы кзутургъан



Лаура Шокулова базарда тауукъ этни тинтен кезиуде.

ауруу юч адамда ачыкъланганды», - дейди Аминат.

Лаура да биргесине ишлегенлеге ыразылыгъын айтады. «Лабораториябызгъа Арсен Елоков башчылыкъ этеди. Ол бийик квалификациялы специалистди, уллу иш сынауу да барды, ангыламагъан затынгы тынгылы ангылатыр», - дейди.

Къызла ветеринар экспертиза бийик даражада кзуралгъанын бир ауздан айтадыла. «Ол тегерекде кзудуретни, экологияны проблемаларын да тамамлайды эмда адам улуну бек магъаналы жетишимлеринден бириди. Бизни таматабыз Мухамед Музачирович Шахмурзов врачла адамлагъа багъадыла, ветеринарла уа - адам улугъа», - деп терк-терк айтыучуду. Бу сёзле биз сайлагъан усталыкъны магъанасын толу ачыкълайдыла», - дегендиле хунерли къызла ушагъыбызны ахырында.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.  
Суратланы автор алгъанды.



## ПЕДАГОГИКАНЫ ВЕТЕРАНЫ

## «Къарыуубуз болгъан къадар окъуучуланы билимлерин ёсдюрюрге, аланы тюз жолгъа салыргъа борчлубуз»

**Кёп болмай Тырнауузну 3-чю номерли орта школунда ОБЖ-дан окъутхан устазгъа, урунуу ветеранына, Россейни билим бериуюн отличнигыне, «Патриот России» деген атха тийишли Сотталаны Шарапийге 75 жыл болганды. Быйыл ол школда ишлегенли да 45 жыл толганды. Бюгонню ушакъ нёгерим да олду.**

**- Шарапий Къасымович, Сотталаны тукъум Басхан аузундан чыгъады. Баям, сиз да мында туугъан болурсуз?**

- Хау, мен Лашкутада туугъанма. Малкъар халкъны зор бла жерлеринден Орта Азиягъа кёчюргенлеринде, манга юч жыл бола эди. Бизни юйорюбюз ол заманда Къыргызны Кант районунда Ново-Покровка элине тюшеди. Школгъа да биринчи кере анда жюриоп башлайма.



Биринчи устазым Анна Григорьевна Капустина аламант адам эди. Ол артда Социалист Урунуу Жигити болганды. Классда отуз сабий бар эди, ол а барыбызгъа да бирча жарыкъ бетден къарагъанды. Аны къолунда окъургъа, билим алыргъа тынч эди. Тенглерим орусула болгъанлары ючюн кесим да тилни иги билгенме. Ол шарт манга бек болушханды.

Жетинчи классны бошай тургъанымлай, Кавказгъа къайтабыз. Ол заманда Лашкутада сегизинчиден ёрге тамата классла болмагъаныны сылтаундан тенглерим бла Кенделеннге жюриогендиле.

Школда иги окъугъанма. Болсада, анга да къарамай, аскерге тебиреп, Новочеркасск шаргъа тюшеме, анда присяга алгъанымдан сора уа къуллугъуу Германияда бардырама. Мында сержантланы школун бошай, командирни болушлукъчусу, ызы бла уа окъуу арада взводну командири да болама.

Къайтханлай, урунуу жолуму Тырнауузну шахтасыны управлениясында башлайма. Дагъыда вольфрам-молибден комбинатны канат жолларыны цехинде ишлеп башлайма. Аны бла бирге КъМКЪУ-ну эл мюлк бёлюмюне окъургъа да киреме. Бираздан, ол манга керек болмагъанын ангылап, заочно Волгоградны физкультура бла спорт институтунда билим алама.

**- Хар неден да сора спортному тийишли кёргенсиз?**

- Спорт бла гитчелигимден кюрешгенме. Аскерде къуллукъ этгенimde уа женгил атлетиканы чабыу тюрлюсюнден Битеуроссей эришулеге къатышып, биринчи жерлеге чыгып тургъанма. Спортну устасы да болгъанма. 60-чы жыллада Тырнауузну спорт обществоларыны бла организацияларыны таматасына сайланама. Бизни жыйымдыкъ командаларыбыз эришулеге къатышып, биринчи жерлеге да тийишли болуп тургъандыла. Ол санда Къызыл байракъ да берилгенди. Бир ауукъ заманны Тырнаууз шахарны комсомол организациясына да башчылыкъ этгенме. Алай ишни жаратмагъанымдан сора сабий эм жаш тёлю спорт школгъа тренер болуп барама.

**- Къалай-алай болса да, сиз устазны жолун сайлайсыз?**

- Биринчи заманда Тырнауузну 3-чю номерли орта школунда тамата класслада окъугъан-

лагъа физкультурадан дерсле берип тургъанма. Аны бла бирге гитчелеге да ОБЖ предметни окъута эдим. Бу жаны бла аскерде алгъан билимим бек болушханды.

Бираздан, школну администрациясы да болушуп, 25 метр болгъан тир жарашдырабыз. Анга керек оборудование, китапла эм башха затла да алабыз. Жаш тёлюню юйретиу жаны бла программабыз болмагъанча аламант эди. Окъуучуларыбыз тюрлю-тюрлю туризм слётлагъа, походлагъа, «Орлёнок», «Зарница» дегенча аскер-патриот оюнлагъа да тири къатышханлай тургъандыла. Улуу Ата журт урушда жоюлгъан къызыл аскерчилени излеген «Поиск» къауумну да къурайбыз. 1977-1978 жылладан башлап аскер-патриот жаны бла оюнлагъа районда, республикада да тири къошулабыз. Ол себепден ДОСААФ-ны республикада эм районда бёлюмлерини саугъаларына да тийишли болгъанлай туруучубуз. Саугъаларыбызны арасында жамауат организацияланы ара советини «Тири ишлегенлери ючюн» деген белгиси да барды.

**- Сиз берген билимни кёпле жашауларында къыйматын да кёре болурла, баям?**

- Сёзсюз, ол заманда армиягъа чакъырылгъан школчуланы хазырлыкълары иги эди. Биз, аскер частъла бла ахшы байламлыкъла жюриютюп, жерлешлерибизни сурап туруучу эдик. Аланы командирлеринден да ыспас сёзле кёп кере эшитгенбиз. Жашла да, бизни унутмай, ыразылыкъларын билдирип, письмола жазыучу эдиле.

**- Андан бери не тюрленгенди?**

- Кёп зат дерге боллукъду. Комсомолну, пионерияны да къурутханларындан сора иш осалына кетгенди. Ол системалада жаш адамлагъа аслам эс бёлюннгенди, аскер-патриот сезимлерин кючлерге, арада шухлукъну айнытыргъа эм башха иги затлагъа да себеплик этгендиле. Бююнлюкде уа аланы барын да къайтарама десенг, уллу къыйын салыргъа тюшерикди.

Жаш адамланы да бусагъатда акъыллары, оюмлары да тюрленгенди. Патриот сезимлери таркъаймазча, тарыхларын унутмазча биз, устазла, уллу къыйын салыргъа керекбиз. Аны бла байламлы Улуу Хорламын байрамына, Ата журтну къоруулаучусуну кюнюне, спартакиадалагъа, башха эришулеге, конкурслагъа да тири къатышабыз, ачыкъ дерсле бардырабыз, юйретебиз... Бу жаны бла жангыртылгъан «Зарница» эришуле аламант болушханларын белгилерге боллукъду.

**- Сизни оюмугъузгъа кёре, мындан арысында Ата журтну керти уланларын ёсдюрюрча не этерге тийишлиди?**

- Билим бериу учреждениялада аскерчилик жаны бла мюлк базаны жангыртыргъа. Алгъын замандача юйретген сауут-сабала, оборудование, китапла эмда башха затла болсала - ол бек уллу себеплик этерикди. Тамата класслада окъугъанланы аскерчиликден аз-маз окъуна ангылаулары болургъа тийишлиди. Сёз ючюн, ала буйрукъланы ангыларгъа, сауутну хайырлана билирге, сауулукълу болургъа итинирге керекдиле. Бек иги эди окъуучула къысха заманны окъуна аскер частъланы биринде жашагъан тере жангыдан къайтарылса.

Жарсыугъа, ол соруула жылдан-жылгъа тамамланмай, созула барадыла. Бизни ишибиз а, бир затха да къарамай, окъуучулагъа гитчеликлеринден окъуна Ата журтларына сыймекликни сингдирирге, аланы сауулукълу жашауу сайларча юйретирге. Аны бла байламлы школда совет да къуралгъанды. Анга учрежденияны директору Хутуйланы Любовь башчылыкъ этеди. Бизни сахталарыбыз, огъарыда сагъынганымча, районда, республикада бардырылгъан аскер, спорт спартакиадалагъа, башха эришулеге тири къатышадыла, биринчи жерле да аладыла. Жыл сайын афган урушну ветеранлары бла тюбешибиз. Чекни сакълаучула бла да ахшы байламлыкъла жюриотебиз.

**- Шарапий Къасымович, саныгъызын тирлиги, ишни да къыстау бардыргъаныгъызы махтаугъа тийишлиди. Быллай жарыкълыкъланы, баям, сизге суйген ишигиз саугъалайды?**

- Хау, алыкъа солургъа эрттеди. Устазны иши къыйынды, болсада арыгъанма деп эсиме да келтирмейме. Биргеме ишлегенлени мен жуукъ-ахлуларымдан башха кёрмейме. Къарыуубуз болгъан къадар сабийлени билимлерин ёсдюрюрге, юйретирге, тюз жолгъа салыргъа борчлубуз.

Анатолий ТЕМИРОВ.

## Эсгертиу



## Хар зат да къуралыу халда ётерча

**Май байрамланы кезиулеринде адамланы къоркъуусулукъларын жалчытыу къалай къураллыгъыны юсюнден КъМР-де МВД-ны жамауат низамны жалчытыу жаны бла бёлюмюню башчысы, полицияны полковниги Джаппулан Юрий билдиргенди.**

Ол айтханыча, 1 Майда республиканы шахарларында бла районларында КъМР-ни Профсоюзларыны биригиулерини башламчылыкълары бла аслам байрам бардырыллыкъды. Аланы кёбюсю Нальчикде боллукъдула, 400-жыллыкъланы майданындан адамланы къаууму Келишиулюкню майданына дери жаяу келликдиле, анда уа концерт кёргюзтюллюкдю. Андан сора ипподромда чариш да башланырыкъды. Аланы барысына да адамланы къарауладан сора жиберликбиз.

Бу кюнледе къоркъуусулукъну беш жюзден аслам полициячы бла эки жюз аскерчи сакъларыкъдыла. Пасха байрамла да бу кюнлеге тюшгенлери ючюн 30 апрельни кечесинде онтогъуз килисада да юч жюзге жуукъ ишчибиз боллукъдула, дегенди ол.

9 Майда эсгертемелеге гюлле салынырыкъдыла, Келишиулюкню эм Абхазия майданлада да, районлада бла шахарлада 70-ге жуукъ мероприятие къураллыкъды. Алада низамгъа 1500-ге жуукъ полициячы эм Миллет гвардиядан 250 аскерчи къарарыкъдыла.

Юрий Мажилович республикада жашагъанланы, къонакъланы да сакъ болургъа, ишеклик туудургъан адамланы элеселе, белгисиз затланы кёрселе, полициячылагъа билдирирге чакъыргъанды.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

## Эслилик, сакълыкъ изленеди

Оператив штаб Жаз башыны бла Урунуу, Сыйлы Пасханы эмда Улуу Хорламын байрамларына аталып бардырылгъан къууанчылы ишлени кезиуюнде артыкъда сакъ болургъа чакъырады. Адамла кёп жыйылгъан жерледе ишеклик туудургъан не гитче затха да уллу кёллю болмагъыз. Акъылбалыкъ сабийлени кеслери алларына къоймагъыз. Автотранспортну да анга деп бёлюннген жерлеге салыгъыз. Право низамны сакълаучу органлада ишлегенлени, башха жууаплы адамланы да законлу излемлерин толтуругъыз.

Той-оюн бара тургъан, адамла кёп жыйылгъан жерлеге от алдырыкъ, чачдырыучу, уулу, ийисли, жютю затланы, пиротехниканы, бичакъланы, уллу чулгамланы бла хуржунланы келтирирге эркин этилмейди. Тюрлю-тюрлю объектлени бла жашау юйлени тийрелерине жаяу эмда машина бла киргенде тохташдырылгъан жорукъланы бузмазгъа кюрешигиз.

Ишекли затха кёзюгюз илинди эсе, аны сансыз этип къоймагъыз. Ол кимники болгъанын неда аны ким къоюп кетгенин билирге кюрешигиз. Алай тийген, ачхан, тепдирген да этмегиз. Ол чачылыргъа эмда

тёгерекге уллу хата салыргъа боллукъду.

Кёп заманны бош тургъан автотранспортха эс буругъуз, артыкъда башха номерлери болгъанлагъа. Ишеклик туудургъан хар шартны юсюнден олсагъат право низамны сакълаучу органлагъа неда дежурный службалагъа телефон бла билдиригиз.

Эсигизде болсун! Сизни эллигиз, полициягъа болушургъа хазырлыгъыгъыз уллу аманлыкъланы болдурмазгъа болушурукъду!

Терк сёлеширге боллукъ телефон номерле:

**КъМР-де Оператив штаб -488-15-48;**

**Россейни КъМР-де УФСБС -48-15-81 (ышаныулукъну телефону);**

**КъМР-де МВД-40-49-10 (дежурный бёлюм); 49-50-62 (ышаныулукъну телефону);**

**Россейни Следствие комитетини КъМР-де Следствие управлениясы -77-64-22 (ышаныулукъну телефону);**

**Россейни МЧС-ини КъМР-де Баш управлениясы -39-99-99 (дежурный бёлюмю).**



ЭШИТГЕНИМ-КЁРГЕНИМ

# Тауда темир жалгъау

**Х**асан бла Хусей, орта жыл санлары келген къарындашла, Сары-Къая жайлыкъда ортакъгъа жер алып, къош тутадыла. Жаз башында, хычауманда бийиклеге жашил бет ура тебирегенде, малларын ары чыгъарадыла. Кюзде уа, эт ыйыкны ахыр кюнлеринде, бурчакъ къар жауарны аллында, элге тюшюрөдиле.

Жашланы жюзге жууукъ туарлары, къауум атлары, бир ыстауат къойлары барды. Ала тау этеклеринде, жалпакълада кютедиле. Къарындашла, алагъа да къарай, бичен да ишлейдиле. Ингир ала хыядыла, ийнеклени сауадыла, сютлерин жарашдырадыла.

Тургъан жерлери Жашырын дорбунну къатындады. Ол иги да эркинди. Къойланы ары хыядыла, алларын бегитедиле. Къалгъан малла да узакъ кетмей къаладыла. Бир жарсыу - тауда терк кеч болуп къалады. Чырагъ а жокъду. Къарангыда ийнек саугъан, бишлакъ сыкъгъан тынч туюлду. Фатеген чыракъла бардыла, алай ала да - амалсызны иши.

**Б**ир кюн Хасан айтады Хусейге: «Бу иш туюлду. Отлукъ бла ток берген моторла бардыла, аладан бирин сатып алайыкъ, мында орнатайыкъ. Ингир ала жандыра туурбуз, ишибиз да женгил барыр», - дейди.

Жаш анга ыразы болду. Хасан экинчи кюн, кёкбаш гырайтына иер салып, элге келди. Андан шахаргъа ётуп, моторну алды. Отлукъ да хазырлады. Аланы

да эшегине жюклеп, ызына тебиреди.

Къарындашланы къошларына жетерге юч-тёрт къычырым къалып бир эллилери Масхут да жашлары бла кеслерини мюлклерин тутадыла. Чыракъ алада да жокъду. Къарындашла бери къайта туруучудула.

**И**нгир ала эди. Таулагъа, сыртлагъа къалын туман къоннганды. Бир атламдан ары жол кёрюнемейди. Ол кезиуге Хасан Масхутланы къошха жетеди. Алайда айран ичип, бироз солуп, жолуна тебирер акъылы барды. Масхут жашха жарыкъ тюбеди, сыйлады.

Эшекни юсюнде жюкден хапар сорду. «Ол а моторду, чыракъ жандырады. Керек болса, темирни темирге жалгъаргъа да боллукъду. Аллай керекле да алгъанма», - деп жууаплады. Аны эшитгенде, Масхут къууанады. «Къошха кирген темир эшикни бир безгиси айырыла турады, аны жалгъасанг эди, маржа», - деп тилейди.

**У**гъай деп къайры айтырыкъ эди. Харзатны хазырлайды. Алай моторну эшекни сыртындан тюшюрюрге эринеди да, алай тургъанлай къурайды. Узункъулакъ кёкбаш тёршен энишге къарапды. Билмей тургъанлай сыртында тарх-турх этген сейир таууш чыкъды да, къалтыратып, ары-бери атып тебиреди.

Тёрт аякълы хайыуан, бир уллу палах келген сунуп, башы бурулгъан жаны бла тёрт энишге кесин атды. Туман а къалынды, бир атламдан ары кез кёрмей-

ди. Билмей тургъанлай, таула ичинде тарх-турх этген, анга да ачы къычырыкъ къошулгъан таууш чыкъды. Бу жолгъа дери аллай тауушну жан-жаныуар да эшитмегенди.

**Х**асан бла Масхут да эшекни ызындан ташаядыла. Ол кезиуде уа кишини бир жашы элден къошха жаяу келе болады. Ашыкъмай, ёр сюрен атлайды. Энди къошха да кёп къалмагъанды. Бир заманда баш жанындан аллай сейир таууш чыкъды. Къарап-къарагъынчы жетип, жашны уруп, аны да жол жанына атып, тёрт бла энишге ташайып кетди.

Жаш эс жыйып къопхунчу, атасы бла Хасан, талакъ солуу этип, жетдиле. Бир бирине ал бермей, эшек иш кёрмедингми деп сордула. Кючден-бутдан эс жыйып: «Атдан, эшекден да хапарым жокъду, алай бир мотоциклчи, чыракъларын да жандырмай, къычырыкъ да этип, былай энишге ташайды. Мени да уруп, жол жанына ол атды», - деди.

**Б**у экиси жашха къобаргъа болушдула, тауушну хапарын айтдыла, аны къошха жибердиле. Кеслери уа жаныуарны ызындан кетдиле. Агъач ичи бла эки-юч къычырым барып, эки терекни ортасына бегитилип, ары-бери тебалмай тургъанлай тапдыла.

Ток берген мотор бузулуп жараусуз болады. Эшекни къалтырауугъу уа кюз артына кючден кетген эди.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.



## Волгограддан - алтын, кюмюш эм доммакъ майдалла бла

Волгоградда, Уллу Хорламны байрамына жораланып, эркин тутушудан битеуроссей турнир бардырылгъанды. Анга бизни республикадан «Хасания» спорт клубдан бла Черек районну сабий-жаш тёлю спорт школундан жаш гёжефле къатышхандыла эм аслам майдал бла къайтхандыла.

Алай бла, кеслерини ауурлукъ категорияларында талай сермеш бардырып, биринчи жерлени Гергъокъланы Саид (28 кг.), Мецелланы Ибрагим (32 кг.), Ша-

мурзаланы Тамерлан (42 кг.), Гузойланы Алан (46 кг.), Атабийланы Расул (54 кг.) алгъандыла.

Бёзюланы Азамат (36 кг.) экинчи болгъанды. Ючюнчю жерге Мисирланы Алий (35 кг.), Къарчаланы Азрет (35 кг.), Уяналаны Алийхан (38 кг.), Чабдарланы Расул (50 кг.) чыкъгъандыла.

Жашчыкъланы тренерле Ажоланы Юсюп, Исмайыл эм Азамат, Мисирланы Илияс, Заниколаны Азрет юйретедиле.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

## Ауур атлетика



## Студентлени араларында - чемпион

Москвада ауур атлетикадан студентлени араларында Россейни чемпионаты бардырылгъанды. Анда Элбрус районну олимпиада резервли специализацияланган сабий-жаш тёлю спорт школундан Ёзденланы Мурат жетишимли болгъанды. Ол, эки упражнениада 331 килограммны кётюрюп,

алтын майдалны алгъанды. Мурат бюгюнлюкде ара шахарда бийик билим ала турады, аны тренер Муаед Шаов юйретеди.

**Анатолий ТЕМИРОВ. СУРАТДА:** Ёзденланы Мурат тренери Муаед Шаов бла.

Сурат авторнуду.

«Урал-Моно» Халкъла аралы жыр эришиуну лауреаты, «Ийман» халкъ ансамбльни солисти, белгили жырчы **КЪАЗИЙЛАНЫ Мухамметни жашы Азвор** ауушханы бла байламлы уллу бушуу этип аны юйорюне, жууукъларына-ахлуларына къайгъы сёз беребиз.

Жырчы тенглери, шуёхлары.

## 2016 жылда май айда беш ууахты намаз къылыуну заманы

Ыйыкны кюнлери	Айны кюнлери	Эрттен намаз	Кюн чыкъгъан заман	Тюш намаз	Экинди намаз	Ашхам намаз	Жассы намаз
Ыйых кюн	1	03:28	04:58	12:13	16:07	19:08	20:48
Баш	2	03:27	04:57	12:13	16:07	19:09	20:49
Геуюрге	3	03:25	04:55	12:13	16:08	19:10	20:50
Бараз	4	03:24	04:54	12:13	16:08	19:11	20:51
Орта	5	03:23	04:53	12:13	16:09	19:13	20:53
Байрым	6	03:21	04:51	12:13	16:09	19:14	20:54
Шабат	7	03:20	04:50	12:13	16:09	19:15	20:55
Ыйых	8	03:19	04:49	12:12	16:10	19:16	20:56
Баш	9	03:17	04:47	12:12	16:10	19:17	20:57
Геуюрге	10	03:16	04:46	12:12	16:10	19:18	20:58
Бараз	11	03:15	04:45	12:12	16:11	19:20	21:00
Орта	12	03:14	04:44	12:12	16:11	19:21	21:01
Байрым	13	03:13	04:43	12:12	16:11	19:22	21:02
Шабат	14	03:12	04:42	12:12	16:12	19:23	21:03
Ыйых	15	03:11	04:41	12:12	16:12	19:24	21:04
Баш	16	03:10	04:40	12:12	16:13	19:25	21:05
Геуюрге	17	03:08	04:38	12:12	16:13	19:26	21:06
Бараз	18	03:08	04:38	12:12	16:13	19:27	21:07
Орта	19	03:07	04:37	12:12	16:14	19:28	21:08
Байрым	20	03:06	04:36	12:12	16:14	19:29	21:09
Шабат	21	03:05	04:35	12:12	16:14	19:30	21:10
Ыйых	22	03:04	04:34	12:12	16:15	19:31	21:11
Баш	23	03:03	04:33	12:13	16:15	19:32	21:12
Геуюрге	24	03:02	04:32	12:13	16:15	19:33	21:13
Бараз	25	03:01	04:31	12:13	16:16	19:34	21:14
Орта	26	03:01	04:31	12:13	16:16	19:35	21:15
Байрым	27	03:00	04:30	12:13	16:16	19:36	21:16
Шабат	28	02:59	04:29	12:13	16:17	19:37	21:17
Ыйых	29	02:59	04:29	12:13	16:17	19:38	21:18
Баш	30	02:58	04:28	12:13	16:17	19:38	21:18
Геуюрге	31	02:58	04:28	12:13	16:18	19:39	21:19

КЪМР-ни Муслиманларыны дин управлениясы.

## Башламчылык

Лячинкья аядан узакъ бармаганлай чекленген онглары болган сабийлеге сейирлик эришуле кьуралгандыла – ала таулагъа ёрлеп кьргендиле. Быллай фестиваль бизде биринчи кере бардырылады.

Спорт байрам оюндан бла альпинизмден мастер-классдан башланганды. Сынмлы альпинистле бла каскадёрла кьягъа кьялай минерге



## Къарыуларын сынагъандыла, зауукълукъ тапхандыла



бла тюшерге кереклисин кьргюзтгенлери, кьяя тьппеле бла тарылган аркъанлада ары-бери айланганлары, канат бла тагъылып кьяядан энишге секиригенлери сабийлеге, керти да, уллу саугъа болганды.

Каскадёр Геннадий Скрипко уа тау башланы араларында аркъанладан узунлугъу бир километрге жетген парк окъуна хазырагъанды. Гитчеле кьоркьуулу затланы этген спортчулагъа кьзлерин алалмай кьярай эдиле. Артда уа жашчыкъла бла кызычыкъла таулагъа кеслери да ёрлерге кюрешгендиле.

Башында уа ала ашарыкълары бла лагерь сакълай эди. Ала кыйын аругъанлары себепли волонтерла бла фестивалны кьонакълары болушургъа ашыкъландыла. Жюрюмегенлени уа ар-

къанла бла кьютургендиле, сабийле баула бла жарланы юслери бла салынган трасаланы да жыйырма минутну ичинде ётгендиле. Лагерье-ринде уа циркде болуучу гыллыучалада учуп да зауукълукъ алгъандыла.

Сабий-жаш тьлю адаптация школну директору, КьМР-ни Садакъдан атдырыудан федерациясыны президенти Александр Кулюшин сакъат сабийлеге спорт туризмден бла альпинизмден биринчи мастер-класс быйыл мартда «Спартак» стадионда бардырылганын, ол алагъа кьан кьууанч келтиргенин айтханды.

Бюгюн а ала атааналары бла бирге керти тау болумлада кьяялагъа кеслери да кыкъландыла. Школлубузну атындан бу ишни кьурагъанлагъа



жюрек ыразылыгыбызны билдиребиз. Быллай эришулени дайым бола турурларына ышанабыз, дегенди ол.

Фестивальны спорт-оюн бьлюмюн хазырагъан Геннадий Скрипко уа ала прогамманы жарашдыргъанда быллай бир адам болушургъа сюериклерин сакъламагъанларын, жюз адамгъа ашарыкъла алгъан, жол ючюн телеген спонсорла табылганларын, волонтерла аслам кьятышханларын белгилегенди:

- Бери келген харисан бу огьурлу ишни толтуруугъа кесини юлюшюн кьошханды. Бюгюн сабийле, бир такыйкъла болса да, сакъатлыкъларын унутуп, насыплыдыла. Республикада бу школгъа эс бурурла-

рын, аны проблемаларын тамамлаугъа кьошумчулукъ этерлерине ийнанам.

Алай бла фестиваль КьМР-ни Спорт министрствосуну бла КьМР-ни Садакъдан атдырыудан федерациясыны башламчылыкълары бла бардырылганды, себепликни Кьабарты-Малкьар бизнес институтну таулагъа ёрлеуден клубу, «Нальп» альпинист клуб, Elbrus Elevation компания, «Жаш тау туристле» деген команда эм башхала этгендиле.

**МОКЪАЛАНЫ**  
Тенгиз,  
Орус география  
обществону  
Пятигорскда бьлю-  
мноно члени.  
Суратла  
авторнудула.

## Билдирю

## Жазыгъыз, сьелешигиз...

Хурметли предприниматель!

КьМР-ни Жамаут палатасында кьырал эмда муниципал кереклеге товарла алыуда, жумушла тамамлауда, ишле бардырууда бузукулукъла болдурмауну амаллары сюзюлюкдюле. Аны бла байламлы соруулары, оюмлары да болганла аланы юслеринден палатаны бу электрон почтасына 20 майгъа дери билдирюге боллукъдула: orgkbr@mail.ru

Жамаут палата битеу жиберилген оюмлары, бу проблемадан кьутулууну кьргюзтюлген амалларын да эсге алып, КьМР-ни власть органларына эсгертиле жарашдырылды.

## Чаришле

## Терк чапханла ахча саугъа аллыкълдыла

Быйых кюн 1 майда Нальчикни ипподромунда Жаз башыны эмда Урунууну байрамына аталып бардырыллыкъ чаришле бек сейирлик ётериклерине ушайдыла. Анда Кьабарты-Малкьардан, Чеченден, Ингушетиядан, Север Осетия-Аланиядан, дагъыда Кьзахстан Республикадан дунягъа атлары белгиле жокейле бла даражалы эришулеге кьятыша келген атла боллукъдула. Эришулени битеу оюн фонду 600 минг сомдан асламды.

Чариш сезонну ачылыу кю-

рыкълдыла. Ала 1200 метр узакълукългъа барлыкълдыла.

**Социалист Урунууну Жигити Н.Н. Евтушенко** да унутулуп кьалмагъанды, аны саугъасы да белгиле - 50 минг сом. Бу эришюге ючжыллыкъ таза кьумалы атла кьятышырыкълдыла. Ала 1800 метрни ётерикдиле.

Ючжыллыкъ таза кьумалы атлада эриширик жокейле уа **Майский шахарны саугъасы** ючюн кюреш бардырыллыкълдыла. 1600 метрде биринчи болган 30 минг сом аллыкълды.



нуне аталган саугъа ючюн ючжыллыкъ таза кьумалы атла 1800 метр узакълукългъа чабарыкълдыла. Биринчи келген 120 минг сомгъа тийишли боллукъду.

**Т.К. Мальбахов атлы саугъаны** алыр ючюн чаришчиле 1400 метрге эриширикдиле. Анга да ючжыллыкъ таза кьумалыла кьятышырыкълдыла. Саугъагъа 50 минг сом берилликди.

**Социалист Урунууну Жигити М.Х. Ахметовну эсде туту саугъа** ючюн экижыллыкъ таза кьумалы атла чабышырыкълдыла. Была 1200 метрни ётерге керекдиле. Саугъалары уа 50 минг сом боллукъду.

Аты дунягъа белгиле таулу кьойчу жаш, **Социалист Урунууну Жигити Аптоланы Салихни хурметине тохташдырылган саугъа** да 50 минг сом болады. Аны ючюн экижыллыкъ таза кьумалы атла чаришге чыгъа-

**Жаз башыны эмда Урунууну байрамына аталган саугъа** ючюн тьртжыллыкъ эм андан тамата таза кьумалыла чабарыкълдыла. Была, бир кьауум болуп, 1800 метр узакълукългъа барлыкълдыла. Биринчи болганга 30 минг сом берилликди.

**Уста-тренер Х.И. Коковну аты бла тохташдырылган саугъа** кимге жетеригин алгъадан айтан кыйынды. Эришулеге жаланда англо-кьабарты кьумалы атла кирликдиле. Ала 100 минг сом кьоллу болур ючюн кысыха заманны ичинде 1400 метрни кьоратыргъа керекдиле.

Чаришлени кезиулеринде республиканы белгиле артистлерини кьятышыулары бла уллу концерт боллукъду. Байрамгъа Кьабарты-Малкьарда жашагъанла эмда аны кьонакълары битеу да чакъырыладыла.

**Чаришле сагъат 12-де башларыкълдыла.**

Газетни келир номери 5 майда чыгъарыкълды.

Учредительле: Кьабарты-Малкьар Республиканы Парламенти бла Правительствоу

**Баш редактор**  
**АТТАЛАНЫ Жамал**

**РЕДКОЛЛЕГИЯ:**

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат  
(баш редакторну орунбасары)  
ТЕКУЛАНЫ Хауа

(баш редакторну орунбасары)  
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис

(жууаплы секретарь)

МОКЪАЛАНЫ Зухура (культура бьлюмно таматасы)  
ТИКАЛАНЫ Фатима (жамаут-политика бьлюмно таматасы)

**ТЕЛЕФОНЛА:**

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиндиклерин кьоруулау жаны бла Кьабарты-Малкьар регион инспекцияда 1994 жылда 14-июньда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КьМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла кьырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикге кьере 19.00 сагъатда кьол салынады. 20.00 сагъатда кьол салынганды.

**ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:**

Курданланы Сюлемен - дежурный редактор; Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасары; Бийчеккуланы Жаннета - (1,2,3,5,6,9,13,14-чю бетле), Геляланы Валентина - (4,7,8,9,12,15,16-чы бетле) - корректорла.

Тиражы 2050 экз. Заказ №566  
Багъасы 20 сомду

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:



360000, Нальчик шахар,  
Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы:  
elbor\_50@mail.ru